

DET POLITISKE ARBEJDE I KOMMUNALBESTYRELSE OG UDVALG

FORORD

Danmark har et velfungerende kommunalt folkestyre. Kommunalbestyrelsernes beslutninger har stor betydning – ikke bare lokalt, men også for landets velfærd og vækst. Kommunalbestyrelserne er kommunernes øverste organ, og de prioriteringer og beslutninger, som kommunalbestyrelserne træffer, påvirker og sætter rammerne for rigtig mange menneskers hverdag.

Som medlem af én af de 98 kommunalbestyrelser skal du de næste fire år være med til at træffe vigtige beslutninger for borgerne og lokalsamfundene i din kommune. Det er et privilegium og et stort ansvar, som du og dine kollegaer i kommunalbestyrelsen skal løfte sammen.

I denne vejledning kan du få et overblik over, hvad arbejdet og rollen som kommunalbestyrelsesmedlem indebærer. Vejledningen giver dig også et billede af de regler, forpligtelser og forventninger, der knytter sig til hvervet som lokal folkevalgt og det politiske arbejde i kommunalbestyrelsen.

Del 1 i vejledningen er en introduktion til arbejdet som kommunalbestyrelsesmedlem. Du kan læse om kommunernes opgaver og kommunalbestyrelsens ansvar, hente inspiration til rollen som kommunalbestyrelsesmedlem og til, hvordan du kan være med til at forme rammerne for det politiske arbejde.

Del 2 indeholder en gennemgang af de regler i den kommunale styrelseslov, som er vigtige for det daglige arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen. Denne del er tænkt som et opslagsværk, som du kan bruge i hverdagen.

Vejledningen tager udgangspunkt i den almindeligt udvalgsstyrede kommune, men langt størstedelen af dens indhold gælder også de kommuner, der har valgt en anden styreform.

Vi håber, at du vil finde vejledningen nyttig og inspirerende for dit politiske arbejde.

Simon Emil Ammitzbøll-Bille
Økonomi- og indenrigsminister

Martin Damm
Formand for KL

INDHOLD

FORORD 03

01/ ARBEJDET SOM MEDLEM AF KOMMUNALBESTYRELSEN 07

Kommunernes rolle og opgaver 09

Kommunalbestyrelsens ansvar og arbejde 10

- 2.1. Kommunalbestyrelsen og den politiske ledelse 11
- 2.2. Arbejdsdeling og udvalgsstyre 11
- 2.3. En sags gang i en kommune 12

Rollen som kommunalbestyrelsesmedlem 14

- 3.1. Maskinrum eller kommandobro? 15
- 3.2. Krydspres og politisk lederskab 15
- 3.3. Input udefra 15
- 3.4. Den offentlige tone og din trykthed 15

Rammerne for det politiske arbejde 16

- 4.1. Tid til politik og tilrettelæggelse af møder 16
- 4.2. Samspillet med forvaltningen 19

02/ DET POLITISKE ARBEJDE I KOMMUNALBESTYRELSE OG UDVALG 21

Kapitel 1

Mødeplanlægning og mødets form 22

- 1.1. Planlægning af kommunalbestyrelsesmøder og mødefrekvens 22
- 1.2. Planlægning af udvalgs møder og mødefrekvens 23
- 1.3. Åbne møder og punkter bag lukkede døre i kommunalbestyrelsen 23
- 1.4. Udvalgs møder er lukkede 23
- 1.5. Cirkulation, elektronisk udveksling og telefonomøder som alternativ til kommunalbestyrelsesmøder 23
- 1.6. Cirkulation og elektronisk udveksling som alternativ til udvalgs møder 23
- 1.7. Telefonomøder som alternativ til udvalgs møder 24

Kapitel 2

Forelæggelse af sager for kommunalbestyrelsen 25

- 2.1. Hvilke sager skal forelægges for kommunalbestyrelsen? 25
  - 2.1.1. Sagen skal være et kommunalt anliggende 25

- 2.1.2. Intern delegation og delegationsforbud 25
- 2.1.3. Udvalgenes umiddelbare forvaltning 26
- 2.1.4. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes initiativret 26
- 2.2. Grundlaget for kommunalbestyrelsens afgørelser 27
  - 2.2.1. Officialprincippet 27
  - 2.2.2. Udvalgserklæringer 28
  - 2.2.3. Frister for udsendelse af dagsorden og materiale 28
- 2.3. Kommunalbestyrelsens dagsorden 30
  - 2.3.1. Særlige krav til dagsordenen i tilfælde, hvor dagsorden/materiale udsendes for sent 30
  - 2.3.2. Borgmesterens adgang til at afvise sager fra dagsordenen 30
  - 2.3.3. Kommunalbestyrelsens adgang til at afvise sager 31

Kapitel 3

Elektronisk formidling af materiale til kommunalbestyrelsens medlemmer 32

- 3.1. Kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling 32
- 3.2. Materiale der kan være omfattet af en beslutning om elektronisk formidling 33
- 3.3. Det fornødne udstyr, kurser m.v. 33

Kapitel 4

Mødets afvikling i kommunalbestyrelsen 34

- 4.1. Borgmesterens mødeindkaldelse 34
- 4.2. Borgmesterens mødeledelse 34
- 4.3. Medlemmernes rettigheder under mødet 35
  - 4.3.1. Retten til at få ordet til dagsordenen 35
  - 4.3.2. Retten til at få ordet til ethvert dagsordenspunkt 35
- 4.4. Varighed og taletidsbegrænsninger 35
  - 4.4.1. Varighed af kommunalbestyrelsesmøder 35
  - 4.4.2. Taletidsbegrænsninger 35
- 4.5. Afstemning m.v. 35
  - 4.5.1. Beslutningsdygtighed og mødepligt 35
  - 4.5.2. Medlemmets ansvar for kommunalbestyrelsens beslutninger 35
  - 4.5.3. Flertalsafgørelser 36
  - 4.5.4. Forslag til beslutning og afstemningens afvikling 36
  - 4.5.5. Afvikling af valg 36
- 4.6. Beslutningsprotokollen 36

4.6.1.	Beslutningsprotokollen og medlemmernes underskrift	36
4.6.2.	Retten til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen	37

Kapitel 5

Forvaltningens betjening og bistand, udgiftsgodtgørelse og anden støtte .....

5.1.	Forvaltningens betjening af kommunal bestyrelsen og bistand til medlemmerne	38
5.1.1.	Embedsmandens rolle	38
5.1.2.	Forvaltningens betjening af de kommunalpolitiske organer	38
5.1.2.1.	Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelse og udvalg	39
5.1.2.1.1.	Særligt om sagsoplysning	39
5.1.2.1.2.	Særligt om forvaltningens indstillinger	39
5.1.2.2.	Forvaltningens betjening af borgmesteren	39
5.1.2.3.	Forvaltningens betjening af udvalgsformænd	40
5.1.2.4.	Forvaltningens betjening af de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen i visse situationer	40
5.1.3.	Forvaltningens bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer	40
5.1.3.1.	Omfanget af forvaltningens bistand til medlemmerne	41
5.1.3.2.	Indholdet af forvaltningens bistand til medlemmerne	41
5.1.3.3.	Nærmere om forvaltningens bistand til medlemmerne	41
5.2.	Udgiftsgodtgørelse og anden støtte	42
5.2.1.	Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til borgmesteren	43
5.2.2.	Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til udvalgsformænd	43

Kapitel 6

Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder og kontrolmuligheder m.v. ....

6.1.	Medlemmernes ret til oplysninger	44
6.1.1.	Retten til sagsindsigt	44
6.1.2.	Retten til at forevise materialet til andre	45
6.1.3.	Retten til at få tilsendt materiale fra andre udvalg	45
6.1.4.	Retten til besøge institutioner	46
6.2.	Andre medlemsrettigheder	46
6.2.1.	Retten til at forlange ekstraordinært møde afholdt	46
6.2.2.	Standsningsretten	46

6.2.3.	Retten til at indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget og formandens oplysningspligt	46
6.3.	Kommunalbestyrelsesmedlemmernes kontrolmuligheder	47
6.3.1.	Generelt om borgmesterens virke og forholdet til kommunalbestyrelsen	47
6.3.2.	Kontrol med de beslutninger som borgmesteren træffer på kommunalbestyrelsens vegne	48
6.3.3.	Kontrolmuligheder i forhold til kommunens regnskab	48
6.3.3.1.	Kommunalbestyrelsens behandling af kommunens årsregnskab	48
6.3.3.2.	Særligt vedrørende delberetninger fra revisionen	49
6.3.3.3.	Udsendelse af revisionsberetninger senest syv dage efter modtagelsen	49
6.3.3.4.	Mundtlig forelæggelse af revisionsberetninger	49
6.4.	Reglerne om fritagelse, suspension og afsættelse af borgmestere	50
6.5.	Nye regler om beskyttelse af kommunalbestyrelsesmedlemmers e-mail m.v.	50

Kapitel 7

Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter .....

7.1.	Mødepligt og stedfortræderindkaldelse ved forfald	51
7.1.1.	Mødepligt og lovligt forfald	51
7.1.2.	Forfaldsgrunde	52
7.1.3.	Stedfortræderindkaldelse ved forfald i kommunalbestyrelsen	52
7.1.4.	Stedfortræderindkaldelse ved forfald i udvalg	53
7.1.5.	Lønmodtageres ret til fravær fra arbejdet	53
7.2.	Inhabilitet	54
7.2.1.	Generel inhabilitet	54
7.2.2.	Speciel inhabilitet	54
7.2.3.	Eksempler vedrørende speciel inhabilitet	55
7.2.4.	Underretningspligt om forhold der kan give anledning til tvivl om habiliteten	56
7.2.5.	Betydningen af inhabilitet	56
7.2.6.	Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet	56
7.3.	Tavshedspligt	57
7.3.1.	Reglerne om tavshedspligt	57
7.3.2.	Tavshedsbelagte oplysninger	57
7.3.3.	Særligt vedrørende udvalgsmøder	58
7.4.	Pligt til at føre tilsyn	58
7.5.	Kommunaltilsynet	58
7.6.	Strafansvar	59

01/

**ARBEJDET SOM
MEDLEM AF
KOMMUNAL-
BESTYRELSEN**

KOMMUNALE HOVEDOPGAVER

Kommunernes rolle og opgaver

Kommunerne er borgernes hovedindgang til det offentlige og løser hovedparten af de borgerrettede velfærdsopgaver – enten alene eller sammen med andre. Seks ud af ti offentligt ansatte er ansat i en kommune, og kommunerne er på mange måder rygraden i den offentlige sektor.

Konkret driver kommunen daginstitutioner, skoler og ældrepleje, står for det sociale arbejde og de nære sundhedsopgaver og er en hovedaktør på beskæftigelses-, kultur- og miljøområdet. Dertil kommer forsyningsområdet og et betydeligt ansvar for at skabe vækst og udvikling lokalt.

Kommunerne skal både løse og udvikle de kommunale kerneopgaver og stå klar i startboksen til nye opgaver. For kommunernes rolle og kerneopgaver forandrer sig hele tiden, og kommunerne har ansvaret for løbende at gennemføre omstillinger af de borgernære områder.

Nogle af de seneste eksempler er udviklingen på det specialiserede socialområde, klimatilpasninger, udbygningen af det nære sundhedsvæsen, implementeringen af folkeskolereformen og beskæftigelsesreformerne og de omfattende digitaliseringer af den offentlige service.

Kommunerne indgår i mange og brede samarbejder for at sikre den nødvendige kapacitet, kompetence og fleksibilitet til at skabe de bedste løsninger til borgerne og virksomhederne. Kommunerne løfter i høj grad opgaver sammen med andre kommuner, virksomheder, sygehuse, uddannelsesinstitutioner, praktiserende læger osv. F.eks. er det på ældreområdet en del af opgaveløsningen at sikre tæt koordination og dialog mellem sygehus, praktiserende læger og ældrepleje i forbindelse med ind- og udskrivninger. Kommunerne er på den måde med til at skabe et sammenhængende velfærdssamfund.

“ Kommunerne skal både løse og udvikle de kommunale kerneopgaver og stå klar i startboksen til nye opgaver.

Kommunalbestyrelsens ansvar og arbejde

Det er kommunalbestyrelsen, der er ansvarlig for ledelsen af kommunen og dens lokalområder.

Kommunalbestyrelsen er arbejdsgiver for de mange kommunalt ansatte. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal tage stilling til, hvilke værdier og vilkår, der skal kendetegne de kommunale arbejdspladser og gælde for de ansatte. Kommunalbestyrelsen har også ansvar for at udvikle kommunen og lede og prioritere den lokale velfærd. Det er således kommunalbestyrelsen, der beslutter, hvilke områder der skal prioriteres, og som sætter de politiske mål for, hvad der skal ske, og hvilken effekt der ønskes.

Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at tilpasse løsningerne til den enkelte kommune og kommunens borgere og prioritere mellem initiativer og indsatser på tværs af de kommunale områder. En prioritering, der altid skal ske inden for de givne økonomiske rammer. Det betyder, at helhedssynet er og skal være styrende i de kommunale beslutninger.

Endelig er kommunalbestyrelsen ansvarlig for kommunen som myndighed. Det betyder, at kommunalbestyrelsen i sidste ende har ansvaret for alle de kommunale beslutninger, der regulerer forholdet mellem borgerne indbyrdes eller mellem den enkelte og samfundet. Det gælder f.eks., når kommunen udsteder byggetilladelser og vedtager lokalplaner.

Kommunalbestyrelsen har ikke magt til at lovgive – det har kun Folketinget. Men loven giver ofte plads til lokal fortolkning og tilpasning. Sådan skal det være, for kommunerne er forskellige, og borgerne har forskellige ønsker og behov, og det skal afspejles i de kommunale løsninger og prioriteringer.

Det er vigtige kendetegn ved det kommunale folkestyre, at der er plads til forskellighed, at kommunalpolitikere både tager højde for borgernes synspunkter og tager ansvar for helheden og samfundsudviklingen, og at den enkelte kommunalbestyrelse har et politisk råderum, så den kan skalere og prioritere udgifterne og indsatserne efter lokale behov.

POLITISK ORGANISERING

Kommunerne organiserer sig forskelligt. Nogle har mange udvalg, andre har færre, nogle har midlertidige udvalg osv.

Du kan se konkrete eksempler på kommunernes politiske organisering i publikationen "Variationer i udvalgsstyret", som er udgivet af Kommunernes Jubilæumsfond af 1995.

KARAKTERISTIKA VED DET LOKALE DEMOKRATI

Det lokale repræsentative demokrati er bl.a. karakteriseret ved:

2.1. Kommunalbestyrelsen og den politiske ledelse

Kommunalbestyrelsens medlemmer tager fælles ansvar for helheden og samarbejder om at finde løsninger på baggrund af deres forskellige politiske ståsteder og standpunkter. Det indebærer bl.a., at du som medlem af kommunalbestyrelsen løbende skal afveje dine egne politiske mål og visioner over for hensynet til, at kommunalbestyrelsen opnår resultater.

Kommunalbestyrelsen vil også være kendetegnet ved andre forskelle end de politiske tilhørsforhold. Der vil f.eks. typisk være stor forskel på, hvor meget erfaring medlemmerne har, og hvor meget tid de bruger på politik. Mens borgmesteren er fuldtidspolitiker, er hvervet som kommunalpolitiker ikke den primære beskæftigelse for de fleste andre medlemmer – de er fritidspolitikere. Det er vigtigt, at der tages hensyn til disse forskelligheder.

En anden vigtig opgave er at skabe et arbejdsklima præget af en professionel uenighedskultur, hvor de politiske diskussioner skaber grundlag for fælles løsninger, og hvor forskelle i holdninger ikke udvikler sig til personlige konflikter.

“ Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at tilpasse løsningerne til den enkelte kommune.

2.2. Arbejdsdeling og udvalgsstyre

I praksis kan kommunalbestyrelsen ikke nå at forholde sig til alle kommunens sager. Derfor har langt de fleste kommunalbestyrelser organiseret sig i det såkaldte udvalgsstyre. Udvalgsstyret er kendetegnet ved, at kommunalbestyrelsen overlader nogle beslutninger til politiske udvalg, som kommunalbestyrelsesmedlemmerne sidder i. Det sikrer en arbejdsdeling.

Arbejdsdelingen kan give anledning til at drøfte, hvordan alle kommunalbestyrelsesmedlemmer får tilstrækkelig information og dermed et godt grundlag for at se på tværs og skabe helhed og sammenhæng i opgaveløsningen.

“ Indstillingen skal lægge op til en politisk drøftelse og beslutning i en sag.

Udvalgene er typisk ansvarlige for hvert deres fagområde. Eksempler på politiske fagudvalg kan være Teknik- og Miljøudvalg, Børn- og Ungeudvalg og Social- og Sundhedsudvalg. Udvalgenes ansvarsområder, antallet af udvalg og antallet af kommunalbestyrelsesmedlemmer i hvert udvalg fastsættes af kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt. Inden for hvert fagområde varetager udvalgene den umiddelbare forvaltning. Det betyder bl.a., at udvalgene selvstændigt kan træffe visse beslutninger inden for deres fagområde – uden at forelægge sagerne for kommunalbestyrelsen.

Den umiddelbare forvaltning betyder også, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt skal forberedes ved udvalgsbehandling. Det sker ved, at udvalget drøfter det materiale, som forvaltningen har fremlagt, og kommer med en indstilling til kommunalbestyrelsen.

Udover fagudvalgene (de såkaldte stående udvalg) skal kommunalbestyrelsen nedsætte et økonomiudvalg, hvis opgaver vedrører de økonomiske og administrative forhold i kommunen. Økonomiudvalgets formand er borgmesteren. Udvalgets erklæring (dvs. indstilling) skal indhentes om enhver sag, der vedrører de økonomiske og administrative forhold, inden sagen forelægges kommunalbestyrelsen til beslutning.

Både kommunalbestyrelsen og udvalgene kan overlade beslutninger til forvaltningen. I en kommune behandles langt de fleste kommunale sager faktisk af de ansatte i forvaltningen. Men udvalgene kan til enhver tid bestemme, hvordan og hvor tit de vil orienteres om de sagsområder, hvor forvaltningen træffer afgørelser.

2.3. En sags gang i en kommune

I langt de fleste tilfælde er det forvaltningen, der tager initiativ til at bringe en sag op i kommunalbestyrelsen. Det sker ved, at forvaltningen i første omgang indstiller til det ansvarlige udvalg. Udvalgsformanden må ikke bestemme, hvad der skal indstilles til udvalget, men udvalget kan naturligvis ændre eller gå imod forvaltningens indstilling.

Både forvaltningens og udvalgets indstilling fremgår af sagen, når den lægges op til kommunalbestyrelsen. Indstillingen skal lægge op til en politisk drøftelse og beslutning i en sag. Den kan bygge på faglige redegørelser, vurderinger, analyser, data, høringsvar fra institutioner, beskrivelser af udviklingstendenser, etc.

Nogle sager er tværgående og drøftes af flere udvalg. Så vil hvert udvalgs indstilling fremgå af sagen, når den forelægges kommunalbestyrelsen. Sager, som vedrører kommunens økonomiske og administrative forhold, skal altid forelægges for økonomiudvalget, inden de forelægges kommunalbestyrelsen til beslutning.

I enkelte sager, f.eks. sager vedrørende ændring af kommunens styrelsesvedtægt, er det borgmesteren, der indstiller til kommunalbestyrelsen på baggrund af et oplæg fra forvaltningen.

REPRÆSENTATION I ANDRE BESTYRELSER OG POLITISKE FORA

Nogle kommunalpolitikere bliver udpeget af kommunalbestyrelsen til at sidde i andre bestyrelser eller fora. Den form for arbejdsdeling kan øge behovet for videndeling i kommunalbestyrelsen. Nedenfor kan du se et par eksempler på, hvilke bestyrelser eller fora det kan være:

FORSYNINGSSÆLSKABER

Forsyningsselskaber, f.eks. vandværker og energiselskaber, ledes af en bestyrelse. Ejere af det enkelte selskab bestemmer, hvem der skal sidde i bestyrelsen, men typisk sidder ét eller flere medlemmer af kommunalbestyrelsen i et kommunalt ejet forsyningsselskabs bestyrelse.

HANDICAPRÅD

Handicaprådet rådgiver kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål og formidler synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen. Rådet sammensættes af 3-7 medlemmer fra handicaporganisationerne i kommunen og 3-7 medlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen. Et antal af de medlemmer, der udpeges af kommunalbestyrelsen, skal være medlem af kommunalbestyrelsen.

TRAFIKSÆLSKABERS REPRÆSENTANTSKAB

Hvert regionsråd etablerer et eller flere trafiksselskaber, og hver kommune deltager i ét trafiksselskab. Kommunalbestyrelsen i de deltagende kommuner vælger et repræsentantskab for trafiksselskabet, der består af ét medlem fra hver af de deltagende kommuners kommunalbestyrelser.

Du kan læse mere om, hvilke udvalg, råd, nævn m.v. kommunalbestyrelsen udpeger eller indstiller medlemmer til, i KL's publikation "[Udvalg, råd, nævn mv.](#)".

VEDERLAG

Som menigt medlem af kommunalbestyrelsen får du et fast vederlag. Vederlaget fik et markant løft i valgperioden 2014-2017. Det betyder, at du som kommunalbestyrelsesmedlem i dag får 89.314 kr. årligt (grundbeløb pr. 1. april 2016), hvis du sidder i kommunalbestyrelsen i en kommune med max. 80.000 indbyggere. Sidder du i kommunalbestyrelsen i en kommune med over 80.000 indbyggere, får du 107.178 kr. årligt, og sidder du i Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune, får du 125.039 kr. årligt. Beløbene reguleres en gang årligt på baggrund af lønudviklingen på det kommunale og regionale arbejdsmarked. Kommunalbestyrelsen kan også beslutte, at der skal ydes vederlag for medlemskab af udvalg, og kommunalbestyrelsen fastsætter i givet fald størrelsen af de enkelte udvalgsvederlag. De samlede rammer for udvalgsvederlag afhænger af kommunens størrelse.

Reglerne om kommunalpolitikeres vederlag er fastsat i vederlagsbekendtgørelsen. Her kan du blandt andet læse om vederlagets sammensætning. F.eks. bliver dit faste vederlag reduceret, hvis du har valgt at modtage erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, og du får tillægsvederlag for hjemmeboende børn under ti år.

**89.314
kr. årligt**

Medlem af kommunalbestyrelse i kommune med max. 80.000 indbyggere.

**107.178
kr. årligt**

Medlem af kommunalbestyrelse i kommune med over 80.000 indbyggere.

**125.039
kr. årligt**

Medlem af Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune.

Rollen som kommunalbestyrelsesmedlem

Du er blevet givet et mandat ved kommunalvalget og skal repræsentere lokalsamfundets borgere og dine vælgere.

FÅ OVERBLIK
OVER DE STORE
UDFORDRINGER
OG UDVIKLINGS-
TENDENSER

FÅ
INFORMATION
OM UDVIKLINGEN
PÅ DE LOKALE
VELFÆRDS-
OMRÅDER

SÆT
FOKUS PÅ,
HVORDAN BORGERE
OG ANDRE AKTØRER
KAN INDGÅ I DE
POLITISKE
PROCESSER

INSPIRATION TIL ET GODT GRUNDLAG FOR DET POLITISKE ARBEJDE

Kommunalbestyrelsen kan skabe et godt grundlag for sit politiske arbejde ved løbende at:

- › Få overblik over de store udfordringer og udviklingstendenser: Enhver kommune har sine udfordringer – demografi, udviklingen i erhverv og beskæftigelse, den sociale profil etc. Udviklingstendenserne og udfordringerne er vigtige at kende for at kunne prioritere og sætte retning.
- › Få information om udviklingen på de lokale velfærdsområder: Et systematisk indblik i den daglige drift, brugernes oplevelser, effekten af politiske beslutninger etc. kan udgøre et grundlag for den videre politikudvikling og for, at kommunalbestyrelsen kan varetage den demokratiske kontrol.
- › Sætte fokus på, hvordan borgere og andre aktører kan indgå i de politiske processer: Kommunalbestyrelsens samspil med borgere og andre aktører er vigtigt – særligt når der skal ske omstillinger og findes nye løsninger. Derfor kan det være godt at sætte fokus på, hvornår og hvordan forskellige aktører kan bringes i spil i større politiske sager.

Det betyder bl.a., at du vil blive mødt af en forventning om, at du bringer borgerne – og dine vælgeres – holdninger og perspektiver ind i den politiske proces ved at tale og handle på deres vegne. Samtidig har du som del af den politiske ledelse medansvar for, at der opnås løsninger, som bl.a. tager højde for helheden og tværgående prioriteringer.

Der er mange måder at håndtere de forskellige forventninger, ønsker og udfordringer, som du bliver stillet over for som kommunalbestyrelsesmedlem, på. Som kommunalbestyrelsesmedlem er det op til dig, hvordan du vil udfylde rollen, og hvilke balancer og hensyn der er vigtigst for dig. Nedenfor får du inspiration til nogle overvejelser i den forbindelse – og til, hvordan du kan få et godt grundlag for dit politiske arbejde.

3.1. Maskinrum eller kommandobro?

Kommunalbestyrelsen er ikke en klassisk bestyrelse, men en politisk ledelse. Politik og drift kan derfor ikke adskilles skarpt. Det betyder, at kommunalpolitikere både er tæt på maskinrummet og oppe på kommandobroen. Maskinrummet giver indsigt og viden om institutioner og fagområder og om de styringsmæssige dilemmaer og diskussioner, mens arbejdet på kommandobroen handler om at formulere politikker, lægge strategi og sætte retning.

Som kommunalpolitiker kan det være gavnligt løbende at overveje, hvornår og i hvilke sammenhænge du ønsker at være henholdsvis tæt på maskinrummet og oppe på kommandobroen.

På samme måde kan det være nyttigt at overveje, hvornår du ønsker at komme ind i den politiske proces. På de fagområder, hvor du har klare politiske mål og visioner, kan det f.eks. være en fordel at komme tidligt ind i den politiske proces, så du kan arbejde med konkrete politiske forslag og løsninger. Andre gange er det måske mere oplagt, at du er med til at drøfte den

“ *Kommunalbestyrelsen er ikke en klassisk bestyrelse, men en politisk ledelse.* ”

politiske retning, men lader andre udarbejde og udmønte de konkrete løsninger.

3.2. Krydspres og politisk lederskab

Du og den øvrige kommunalbestyrelse er ikke bare dybt involveret i borgernes daglige møde med velfærdspolitikken – I kigger også i krystalkuglen og leverer svarene og beslutningskraften til at løse mange af de udfordringer, som jeres kommune står over for i fremtiden. I skal f.eks. tage højde for ændringer i demografi, bosætning, erhvervsstrukturer, teknologiske muligheder og velfærdsefterspørgsel.

Som kommunalpolitiker står du direkte over for borgerne, når prioriteringerne af de forskellige indsatser skal forklares og forsvares. Det gør rollen som kommunalpolitiker krævende, vanskelig, ansvarsfuld og ikke mindst meget vigtig – og det betyder, at du ofte vil opleve forskellige krydspres. Her er det væsentligt at huske, at det er dig og den øvrige kommunalbestyrelse, der er blevet betroet at beslutte retningen, tage ansvaret og demonstrere politisk lederskab – både når det handler om at formulere visioner og vise vejen frem, og når det gælder de svære og upopulære beslutninger.

3.3. Input udefra

Debatterne i kommunalbestyrelsen og udvalg er vigtige for at få viden og input og træffe fælles beslutninger. Men der er også andre måder at få input til det politiske arbejde på.

Oftentimes vil du kunne få stor gavn af at hente inspiration og viden fra personer eller organisationer uden for kommunalbestyrelsen. Det kan f.eks. være gennem møder og dialog med dit parti, borgere, medier, virksomheder, organisationer og institutioner som forsyningsselskaber og kulturinstitutioner. Ved at engagere

dig i sådanne sammenhænge kan du samtidig bidrage til at skabe et levende lokaldemokrati og sætte et ansigt på kommunalbestyrelsen.

Når du henter inspiration og viden i sammenhænge uden for kommunalbestyrelsen, kan du med fordel være opmærksom på, hvordan du får bragt viden og input ind i det politiske arbejde, hvor meget tid du bruger på det, og ikke mindst hvad det betyder for din rolle som borgernes repræsentant i kommunalbestyrelsen.

Du kan f.eks. blive mødt af en forventning om, at du føder input og ideer fra de eksterne sammenhænge – f.eks. et borgermøde – direkte ind i kommunalbestyrelsen. Du er imidlertid altid fri til at sortere og prioritere i input. Det er dig, der har fået mandat til at træffe politiske beslutninger.

Vær også opmærksom på, at kommunalbestyrelsen kan få input til det politiske arbejde fra drøftelser internt i den kommunale organisation. Kommunalbestyrelsen kan stille spørgsmål til forvaltningen om udviklingstendenser og andre måder at gøre tingene på. Se boksen modsatte side for inspiration.

3.4. Den offentlige tone og din tryghed

Som kommunalbestyrelsesmedlem må du stå på mål for dine politiske holdninger og valg. Derfor kan du være mere udsat end andre for at møde en tone i den offentlige debat, som er rå og måske grænseoverskridende. Det må man som politiker i et vist omfang tåle. Du skal derimod aldrig tåle chikane, trusler, hærværk eller vold, og strafbare handlinger bør du anmelde til politiet. Økonomi- og Indenrigsministeriet, KL og Danske Regioner har sammen i december 2017 iværksat en undersøgelse blandt de daværende kommunalbestyrelses- og regionsrådsmedlemmer af omfanget af chikane, trusler, hærværk og vold. Samtidig arbejdes der med initiativer til at imødegå problemet, herunder med en vejledning til kommunalbestyrelsesmedlemmer, som kan være med til at øge trygheden.

“ *det er dig og den øvrige kommunalbestyrelse, der er blevet betroet at beslutte retningen, tage ansvaret og demonstrere politisk lederskab.* ”

Rammerne for det politiske arbejde

De politiske arbejdsvilkår har stor betydning for, hvordan kommunalbestyrelsen faktisk arbejder. Kommunalbestyrelsen har mange muligheder for at påvirke sine egne arbejdsvilkår. Derfor har du og dine kollegaer et ansvar for at drøfte arbejdsvilkårene med hinanden og spille ønsker ind til forvaltningen.

“Alle politiske beslutninger skal træffes på møderne i kommunalbestyrelsen og udvalgene.

I forbindelse med, at I drøfter arbejdsvilkårene, er det vigtigt lokalt at være opmærksom på kommunalbestyrelsens konkrete sammensætning – f.eks. ift. køn, alder, beskæftigelsesgrad og kommunalpolitisk erfaring. Forskelle i medlemmernes baggrund, ønsker, behov og muligheder kan betyde forskellige ønsker til de strukturelle rammer som f.eks. mødetidspunkter, og forskellige tilgange til de kulturelle aspekter som f.eks. tonen i den politiske debat og arbejdsklimaet kan påvirke kommunalbestyrelsens arbejdsform.

Helt konkret kan I f.eks. lokalt tale om, hvordan I som kommunalbestyrelse sikrer tid til politiske drøftelser, tilrettelægger de politiske møder og sikrer et godt samspil med forvaltningen.

4.1. Tid til politik og tilrettelæggelse af møder

Alle kommunalbestyrelser er forskellige. Derfor kan det være godt at drøfte lokalt, hvordan I som kommunalbestyrelse kan skabe tid og rum til dialog med borgere og andre aktører i det politiske arbejde, de brede politiske drøftelser i kommunalbestyrelsen og udvalgene samt håndtering af de løbende politiske sager.

Alle politiske beslutninger skal træffes på møderne i kommunalbestyrelsen og udvalgene. Derfor er rammerne for mødeafholdelsen vigtige, og det er ikke sikkert, at den samme mødeform er den bedste til at håndtere alle typer sager. Du kan se en oversigt over eksempler på forskellige mødeformer i boksen på modsatte side.

Udover forskellige mødeformer kan I som kommunalbestyrelse også beslutte at holde seminarer vedrørende kommunens årsbudget eller andre mere generelle, kommunale spørgsmål.

FORSKELLIGE MØDEFORMER

- › **Temamøder med fokus på udredning:**
 Hvis der er behov for mere viden, f.eks. om alternative løsninger eller uddybning af konsekvenser, kan forvaltningen eller eksterne parter på et temamøde præsentere fakta og problemstillinger i sagen. Sådanne temamøder er som regel lukkede.
- › **Temamøder med fokus på politisk debat:**
 Hvis der er behov for mere tid til politisk at drøfte et emne, kan der holdes lukkede temamøder, hvor politikerne diskuterer politiske mål. Temamøder kan også afholdes som åbne borgermøder eller for en mere lukket kreds af inviterede.
- › **§ 17, stk. 4-udvalg:** I særligt vigtige eller tværgående sager kan en sag forankres i et midlertidigt rådgivende udvalg. Der er også mulighed for, at eksterne parter kan være medlem af udvalget, f.eks. borgere, virksomhedsrepræsentanter etc.
- › **Fælles temadrøftelser på tværs af udvalg:**
 Når politiske sager vedrører flere udvalgs fagområder, kan et fælles tema- eller udvalgs møde være med til at sikre helhed og sammenhæng.

Som kommunalbestyrelse kan I med fordel drøfte rammerne for og timingen i de politiske møder, og I kan også drøfte selve formen på møderne. Er det f.eks. tilstrækkeligt, at en given sag er til almindelig behandling i de politiske udvalg og kommunalbestyrelsen, eller skal den først behandles på en anden måde? Måske skal politikere og borgere i denne sag have mulighed for tættere dialog end normalt? Måske er der tale om en sag af særlig principiel karakter?

Typisk giver det mening at drøfte rammerne for mødeafholdelsen, når kommunalbestyrelsen og udvalgene fastlægger mødekalenderen, men I kan også tage drøftelsen løbende gennem hele valgperioden. Dog skal I være opmærksomme på, at når først mødeplanen for et år er vedtaget, er den som udgangspunkt bindende.

EN POLITISK PROCES

Hedensted Kommunalbestyrelse har arbejdet med at skabe mere rum til brede politiske drøftelser. Her kan du se kommunalbestyrelsens og udvalgenes politiske mødekalender i den seneste valgperiode:

1. uge	Møder i de stående udvalg
Mandag	Kl. 14.00-16.00: dialogmøde Kl. 16.00-xx: sagsbehandling
3. uge	Møde i udvalget for politisk koordination og økonomi
Mandag	Kl. 9.00-9.30: opsamling på dialogmøde Kl. 9.30-xx: sagsbehandling
4. uge	Møde i kommunalbestyrelsen
Onsdag	Kl. 15.00-17.00: temamøde Kl. 17.00-18.30: normal dagsorden Kl. 19.00-xx: nedsatte temagrupper mødes

Bemærk, at Hedensted Kommune arbejder med dialogmøder, temamøder og temagrupper og holder alle udvalgs møder samtidig.

Dialogmøderne giver tid til en uformel og åben dialog om udvalgte emner forud for udvalgs møderne. Som kommunalbestyrelsesmedlem kan man selv sætte et emne på dagsordenen.

Temamøderne ligger forud for byrådsmøderne og giver som dialogmøderne rum til en mere uformel og åben dialog om udvalgte emner.

Temagrupperne er en uformel form for et § 17, stk. 4-udvalg, hvor kommunalbestyrelsesmedlemmer sammen med borgere og medarbejdere kan arbejde med udvalgte emner.

Endelig har Hedensted Kommune valgt at holde udvalgs møderne på samme dag og på samme tid. Det giver mulighed for at koordinere på tværs af udvalgene. Hvis et emne f.eks. er på to udvalgs dagsordener, kan udvalgene tage drøftelsen sammen og på den måde fremme helhedstænkning.

NORMER FOR FORVALTNINGENS ARBEJDE

Læs mere i KL's publikation
"Kodeks for forvaltningens rådgivning".

1. Lovlighed
2. Sandhed
3. Faglighed
4. Partipolitisk neutralitet
5. Ansvar og ledelse
6. Udvikling og samarbejde
7. Åbenhed om fejl.

“ En væsentlig forudsætning for det kommunalpolitiske arbejde er et velfungerende samspil med forvaltningen.

ØNSKER TIL FORVALTNINGENS BETJENING AF KOMMUNALBESTYRELSEN

Det er en god idé løbende at drøfte i kommunalbestyrelsen, hvordan I ønsker at blive betjent af forvaltningen. Nedenfor er nogle eksempler på spørgsmål, som I kan overveje og drøfte med forvaltningen:

- › Er sagerne struktureret og formuleret, så de er til at forstå, og det er klart, hvad der skal besluttes?
- › Hvordan er den gode politiske proces – hvem skal f.eks. inddrages hvornår?
- › Får I nok viden om, hvad de politiske beslutninger betyder i praksis?
- › Hvordan skabes en god politisk arbejdsplads, og hvordan tilrettelægges det politiske arbejde (politiske processer, tid til dialog med borgerne, osv.)?
- › Hvordan bliver grundlaget for de politiske drøftelser og beslutninger bedst (dagsordnernes form og indhold)?
- › Hvordan får I viden om kommunens drift?
- › Hvordan sikrer I bedst indsigt i og information om udviklingstendenser, økonomi, resultater og effekter i kommunen?
- › Hvordan kan I evt. nytænke den politiske kommunikation med borgerne?
- › I hvilket omfang ønsker I inspiration og oplæg udefra (oplægsholdere, institutionsbesøg, studieture etc.)?

“ Samspillet mellem kommunalbestyrelse og forvaltning i hver enkelt kommune skal drøftes og afklares lokalt.

4.2. Samspillet med forvaltningen

En væsentlig forudsætning for det kommunalpolitiske arbejde er et velfungerende samspil med forvaltningen – dvs. den samlede kommunale administration, herunder især den administrative topledelse.

Forvaltningen skal betjene kommunalbestyrelsen og de andre kommunalpolitiske organer, herunder de politiske udvalg, og kommunalbestyrelsesmedlemmerne, når de varetager kommunale hverv. Forvaltningen skal også betjene borgmesteren i dennes egenskab af øverste daglige leder af forvaltningen og formand for kommunalbestyrelsen, og endelig skal forvaltningen betjene udvalgsformændene i forbindelse med deres forberedelse af udvalgsmøder.

Forvaltningens opgave i forhold til kommunalbestyrelsen er som udgangspunkt at forberede sagerne og bidrage med faglig ekspertise og at føre de politiske beslutninger ud i livet. Det betyder, at forvaltningen f.eks. kan udarbejde beslutningsgrundlag til kommunalbestyrelsen.

Forvaltningen kan også bidrage med faglighed og viden, når der skal formuleres politikker, og vise hvilke veje, kommunalbestyrelsen kan gå for at nå de politiske mål. Det kan herudover være forvaltningens opgave at bidrage med viden om, hvordan politiske beslutninger virker i praksis. Er de politiske intentioner indfriet, eller er der utilsigtede konsekvenser, der kræver ny politisk stillingtagen?

Forvaltningen kan ligeledes bidrage med rådgivning om den politiske proces, herunder involvering af pressen, borgerne mv., følge samfundsudviklingen, afsøge muligheder for udvikling osv. Den betjening I får, skal altid være forståelig, kvalificeret og til at gå til.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at forvaltningen skal yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer, der ligger ud over, hvad der følger af lovgivningen. Denne bistand skal i givet fald stilles ligeligt til rådighed for alle medlemmer af kommunalbestyrelsen – uanset om de tilhører flertal eller mindretal. Desuden skal den have relation til sager, der kan behandles af kommunalbestyrelsen. Forvaltningen kan ikke bistå medlemmerne privat, i deres erhverv, i deres partipolitiske virke eller i sager, som falder uden for kommunalbestyrelsens kompetence.

Lovgivningen giver kommunalbestyrelsen vide rammer for at beslutte både, hvordan de kommunalpolitiske organer skal betjenes, og hvordan forvaltningen skal yde bistand til kommunalbestyrelsesmedlemmerne. Samspillet mellem kommunalbestyrelse og forvaltning i hver enkelt kommune skal drøftes og afklares lokalt, og både kommunalbestyrelsen og forvaltningen har et ansvar for at skabe et godt samspil.

ØNSKER TIL FORVALTNINGENS BISTAND TIL DE ENKELTE KOMMUNALBESTYRELSESMEDELMER

Det er kommunalbestyrelsen, der beslutter, om og i hvilken udstrækning forvaltningen kan yde bistand til de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer. Kommunalbestyrelsen vil f.eks. kunne træffe beslutning om følgende:

- › I hvilket omfang forvaltningen fremskaffer oplysninger eller bistår med faglig viden? Hvilke former for praktisk bistand skal I kunne få af forvaltningen (kan man få bistand til at styre sin kalender, booking af et møde eller lignende)?
- › I hvilket omfang yder forvaltningen bistand til formuleringen af medlemmers egne forslag?
- › I hvilket omfang skal I kunne stille spørgsmål til forvaltningen og i givet fald på hvilken måde (skriftligt/mundtligt) og på hvilket niveau i forvaltningen?

02/

**DET POLITISKE
ARBEJDE I
KOMMUNAL-
BESTYRELSE OG
UDVALG**

Kapitel 1

Mødeplanlægning og mødets form

1.1. Planlægning af kommunalbestyrelsesmøder og mødefrekvens

Kommunalbestyrelsen skal beslutte, hvor og hvornår ordinære møder skal afholdes. Mødeplanen skal offentliggøres i begyndelsen af hvert regnskabsår og skal så vidt muligt også indeholde en plan for afholdelse af de seminarer, der afholdes efter § 9 a i lov om kommunernes styrelse.

Fastlæggelsen af mødetidspunkterne bør ske under rimelig hensyntagen til medlemmernes mulighed for at være til stede. Desuden bør der tages rimeligt hensyn til, at kommunens borgere normalt skal have mulighed for at overvære kommunalbestyrelsens møder uden at tage fri fra arbejde.

Et ordinært møde skal som regel afholdes mindst en gang om måneden. Kommunalbestyrelsen er dog ikke forpligtet til at holde møder i sommerferieperioden.

Selvom mødeplanen er fastlagt på forhånd, skal borgmesteren indkalde til hvert enkelt møde.

Mødeplanen er som udgangspunkt bindende. Hvis kommunalbestyrelsen er enig, kan et møde dog aflyses, ligesom der i enighed kan fastlægges en ændret mødeplan. Den ændrede mødeplan skal herefter offentliggøres. Et flertal i kommunalbestyrelsen kan herudover beslutte at aflyse et møde, når det findes nødvendigt.

Borgmesteren kan på egen hånd kun aflyse et kommunalbestyrelsesmøde, hvis der ikke er nogen sager på dagsordenen, eller hvis der er tungtvejende grunde til at aflyse. Det kan f.eks. være vejr eller trafikforhold, som gør det umuligt for flere af medlemmerne at komme frem til mødet.

Flytning af møder kan kun ske i det omfang, at betingelserne for aflysning og indkaldelse til ekstraordinært møde er opfyldt.

Et ekstraordinært møde kan afholdes, når borgmesteren finder det nødvendigt, eller mindst en tredjedel af medlemmerne forlanger det. Borgmesteren bestemmer tid og sted for det ekstraordinære møde. Det er borgmesterens ansvar at søge mødet afholdt så hurtigt som muligt efter modtagelsen af en anmodning herom.

Borgmesteren skal sørge for, at en dagsorden og det fornødne materiale til bedømmelse af de sager, der er på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsernes møder. Fristen har til formål at beskytte mindretal i kommunalbestyrelsen. Hvis dagsordenen eller det fornødne materiale vedrørende et dagsordenspunkt ikke udsendes inden for fristen på fire hverdage, skal borgmesteren sørge for, at dette fremgår af dagsordenen. Hvis borgmesteren finder, at en sag trods fristoverskridelsen ikke kan udsættes, skal begrundelsen herfor også fremgå af dagsordenen. Fristen

for udsendelse af materiale gælder også for ekstraordinære møder.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 1-5 og § 9 a.*

1.2. Planlægning af udvalgs møder og mødefrekvens

Økonomiudvalget og hvert stående udvalg fastsætter selv en mødeplan, hvor de beslutter, hvornår og hvor der skal afholdes møder.

Udvalgs møder skal afholdes i så god tid inden møder i kommunalbestyrelsen, at eventuelle udvalgs erklæringer (dvs. indstillinger fra det eller de ansvarlige udvalg) kan sendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage før møder i kommunalbestyrelsen. Dette skal påses i forbindelse med udvalgets fastsættelse af sin mødeplan.

Udvalgs erklæringer er således normalt en del af det materiale, som skal udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsens behandling af en sag.

Ethvert medlem af udvalget kan indbringe udvalgets mødeplan for kommunalbestyrelsen, som herefter vil være forpligtet til at tage stilling til planen. Formålet hermed er at undgå, at der – uden tvingende grunde – fastsættes mødetidspunkter, som er uhensigtsmæssige for et mindretal i udvalget.

Mødeplanen er som udgangspunkt bindende. Den kan som udgangspunkt kun ændres, hvis der er enighed herom i udvalget. Dette afskærer ikke afholdelsen af ekstraordinære møder, når formanden finder det nødvendigt.

Der er ikke krav om, at udvalgs møder skal afholdes på et nærmere bestemt sted eller i kommunen. Lov om kommunernes styrelse er således ikke til hinder for, at udvalget beslutter, f.eks. i forbindelse med en studietur, at holde et udvalgs møde i udlandet eller et andet sted uden for kommunen. Er dette ikke besluttet i udvalgets mødeplan, og er der ikke tale om et ekstraordinært møde, forudsætter en sådan beslutning dog enighed i udvalget.

Der er ikke regler om, hvor tit udvalgene skal holde møder. Udvalgs møderne skal dog afholdes i så god tid inden kommunalbestyrelses møder, at eventuelle udvalgs erklæringer kan udsendes til kommunalbestyrelsen inden for de gældende frister.

Der er også krav om, at dagsorden og materiale til udvalgenes møder skal udsendes inden mødet. Det skal ske, så medlemmerne har rimelig tid til at sætte sig ind i sagerne.

Kommunalbestyrelsens beslutninger skal normalt være forberedt ved behandling i det relevante stående udvalg. Det vil derfor normalt være nødvendigt at holde mindst ét udvalgs møde hver måned.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 20, stk. 1.*

1.3. Åbne møder og punkter bag lukkede døre i kommunalbestyrelsen

Kommunalbestyrelsens møder er offentlige. Det betyder, at alle kan overvære møderne. Derved kan offentligheden få indblik i kommunalbestyrelsens arbejde. Det skaber mulighed for debat om kommunens forhold og giver borgere indblik i det politiske arbejde – og der er fri ret til at referere fra møderne.

Enkelte sager i kommunalbestyrelsen behandles bag lukkede døre. Det er sager, hvor der kan forventes at komme fortrolige oplysninger frem under drøftelsen.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 10, stk. 1.*

1.4. Udvalgs møder er lukkede

Udvalgene udøver deres virksomhed i møder. Møderne i kommunalbestyrelsens økonomiudvalg og stående udvalg er lukkede og kan ikke åbnes for offentligheden, selvom alle medlemmerne skulle ønske det. Kommunalt ansatte, der sekretariatsbetjener et udvalg, eller hvis tilstedeværelse er ønsket af udvalget med henblik på oplysningen af en sag, kan overvære udvalgets møder. Udvalgene kan tilkalde andre personer, herunder andre medlemmer af

kommunalbestyrelsen, til at overvære forhandlingerne, når det er ønskeligt af hensyn til en sags oplysning. Disse personer kan alene overvære udvalgets forhandlinger – ikke eventuelle afstemninger.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 20, stk. 4 og 5.*

1.5. Cirkulation, elektronisk udveksling og telefonmøder som alternativ til kommunalbestyrelses møder

Offentlighedsprincippet hindrer, at dagsordenpunkter, der behandles for åbne døre i kommunalbestyrelsen, afholdes som telefonmøder, eller at møderne erstattes af cirkulation og elektronisk kommunikation, da offentligheden herved bliver afskåret fra at overvære forhandlingerne.

Kommunalbestyrelsens behandling af lukkede dagsordenpunkter i telefonmøder eller ved cirkulation eller elektronisk kommunikation vil typisk ikke være aktuelt, idet disse punkter behandles som en del af et kommunalbestyrelses møde med både åbne og lukkede dagsordenpunkter.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 10, stk. 1.*

1.6. Cirkulation og elektronisk udveksling som alternativ til udvalgs møder

Udvalgene udøver deres virksomhed i møder. Det er karakteristisk for et møde, at der er adgang for deltagerne til mundtligt at drøfte sagerne og udveksle deres synspunkter. Det giver mulighed for, at deltagerne kan lade sig påvirke af de øvrige opfattelser af sagen, lade sig overbevise og ændre opfattelse.

Der vil ved den mundtlige arbejdsform kunne komme nye oplysninger og synspunkter frem af betydning for sagen, som ikke ville fremkomme gennem skriftlig kommunikation.

Afgørelse af udvalgs sager foregår som udgangspunkt mundtligt. Udvalgene har dog en begrænset adgang til at afgøre enkelte sager skriftligt. Dette forudsætter imidlertid, at alle medlemmerne er enige

om, at en sag kan afgøres på denne måde, og samtidig forudsættes det, at disse afgørelsesmåder kun anvendes for enkelte sager. Den sidste betingelse giver det enige udvalg en vis margin for at beslutte, hvornår en sag kan afgøres på skriftligt grundlag, men forhindrer samtidig at væsentlige dele af udvalgets arbejde foregår på denne måde.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 20, stk. 1.*

1.7. Telefonmøder som alternativ til udvalgs møder

Udvalgs møder kan som udgangspunkt afholdes som telefonmøder, fordi et telefonmøde opfylder kravet til et møde, således som dette forstås efter lov om kommunernes styrelse § 16, stk. 1, litra a, om vederlæggelse. For at der er tale om et møde, skal alle medlemmer være indkaldt, de skal deltage i en forhandling, og de skal have mulighed for at træffe beslutning. Et telefonmøde giver også mulighed for den mundtlige udveksling af synspunkter, som er karakteristisk for et møde.

Selvom mødet foregår over telefon, skal udvalget stadig indkaldes til telefonmødet, og beslutningsprotokollen skal stadig underskrives. Det kan gøres ved at anvende en elektronisk protokol og elektronisk signatur. Det kræver dermed ikke, at medlemmerne fysisk er samlet.

Økonomiudvalget og de stående udvalgs mødeplaner skal indeholde oplysning om både, hvornår og hvor udvalgets møder skal holdes. Formålet med kravet om mødeplan er ikke at sikre, at møderne afholdes som fysiske møder, men derimod at gøre planlægning og koordination nemmere. Derfor anses kravet om, at det af mødeplanen skal fremgå, hvor et møde skal finde sted, ikke at være til hinder for at udvalgs møder afholdes som telefonmøder. Det skal imidlertid fremgå af mødeplanen, når ordinære møder skal afholdes som telefonmøder.

Indebærer en beslutning om at afholde et ordinært udvalgs møde som telefonmøde således en ændring af udvalgets mødeplan, kræver beslutningen enighed i udvalget.

Medmindre andet er fastsat i udvalgets forretningsorden eller mødeplan, eller kommunalbestyrelsen har besluttet noget andet, må det antages, at beslutningen om at afholde et møde som telefonmøde kan træffes af formanden, hvis opgave det er at forberede og indkalde til udvalgets møder. Formanden vil derfor kunne beslutte, at et ekstraordinært møde afholdes som telefonmøde.

Udvalgs møder vil i samme omfang kunne afholdes således, at nogle deltagere er fysisk samlet, mens andre deltager pr. telefon.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 20, stk. 1.*

Kapitel 2

Forelæggelse af sager for kommunalbestyrelsen

2.1. Hvilke sager skal forelægges for kommunalbestyrelsen?

2.1.1. Sagen skal være et kommunalt anliggende

Som kommunens øverste organ træffer kommunalbestyrelsen beslutninger, der vedrører kommunens anliggender. Forinden har sagerne normalt været behandlet i udvalgene, og der foreligger en indstilling fra et eller flere udvalg til kommunalbestyrelsen.

Hvad der forstås ved kommunale anliggender er for det første fastlagt i lovgivningen. Landets love på f.eks. folkeskoleområdet, socialområdet og beskæftigelsesområdet fastlægger, hvilke opgaver kommunen har. Hertil kommer de uskrevne regler om kommunens opgavevaretagelse – den såkaldte kommunalfuldmagt. Det er kommunalbestyrelsens opgave at tilpasse opgaveløsningen til de lokale udfordringer, behov og politiske prioriteringer. På nogle områder er rammer og mål for kommunens opgaveløsning detaljeret beskrevet i lovgivningen. På andre områder er den mindre detaljeret beskrevet, og kommunalbestyrelsen har mere frie hænder.

Der er grænser for, hvad en kommunalbestyrelse kan træffe beslutning om. Generelle landspolitiske opgaveområder og udenrigspolitik er f.eks. ikke omfattet af kommunalbestyrelsens kompetence, og opgaveområder, der er henlagt til regionerne, kan heller ikke behandles af

kommunalbestyrelsen. Kommunen må normalt heller ikke uden lovhjælp drive erhvervsvirksomhed eller give tilskud til enkeltpersoner.

Kommunalbestyrelsens kompetence kan desuden være begrænset af, at man i særlovgivningen på enkelte områder har valgt at oprette organer, der er tillagt selvstændig beslutningskompetence.

Derudover kan der være pligt til at oprette særlige råd og nævn mv., hvoraf nogle er tillagt en vis selvstændig beslutningskompetence til at træffe beslutninger inden for mål og rammer fastlagt af kommunalbestyrelsen, sådan som det gælder for skolebestyrelser.

2.1.2. Intern delegation og delegationsforbud

Kommunalbestyrelsen er kommunens øverste myndighed. Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for hele den kommunale virksomhed og er kompetent til at tage stilling til enhver sag, som vedrører kommunen.

Det betyder ikke, at alle beslutninger skal træffes af kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen har som udgangspunkt fri adgang til at overlade sin kompetence til udvalg og til den kommunale administration. Delegation til borgmesteren kan dog kun ske ved enighed.

Kommunalbestyrelsen er dog afskåret fra at delegere udøvelsen af sin kompetence, hvis det er fastsat eller forudsat i lovgivningen, at sagen skal behandles af kommunalbestyrelsen. Et sådant delegationsforbud kan fremgå af en lov på den måde, at der står i loven, at bestemte beslutninger skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde. Der er endvidere som udgangspunkt et delegationsforbud, hvor det i lov om kommunernes styrelse er bestemt, at kommunalbestyrelsen er det kompetente organ. Grunden er, at lov om kommunernes styrelse netop vedrører fastlæggelsen af kompetenceforholdene mellem de kommunalpolitiske organer.

Det kan også følge af en sags beskaffenhed, at behandlingen af sagen skal finde sted i kommunalbestyrelsen, og ikke kan overlades til udvalg eller til forvaltningen. Dette gælder f.eks. sager, der vedrører kommunalbestyrelsesmedlemmernes egne forhold – herunder sager om indkaldelse af stedfortræder, fritagelse for hverv og beslutninger om vederlæggelse af kommunalbestyrelsens medlemmer. Det gælder også sager, som på grund af deres betydning i øvrigt i særlig grad forudsætter politisk behandling, bl.a. for at eventuelle mindretal har mulighed for at tilkendegive en afvigende opfattelse.

I tilfælde af delegation bevarer kommunalbestyrelsen ansvaret og kompetencen. Det er alene udøvelsen af kompetencen, som kan delegeres.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 2, stk. 1 og § 11, stk. 1.*

2.1.3. Udvalgenes umiddelbare forvaltning

De stående udvalg varetager den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender. Udvalgene bestyrer de anliggender, der er underlagt dem. Dette skal ske inden for rammerne af det vedtagne årsbudget i forbindelse med kommunalbestyrelsens vedtagelser og i overensstemmelse med de reglementer m.v., der er udstedt af kommunalbestyrelsen.

Udvalgene er således tillagt en betinget kompetence til at handle på kommunalbestyrelsens vegne. I det omfang

kommunalbestyrelsen ikke træffer nærmere bestemmelse, påhviler det derfor udvalgene at træffe de beslutninger, der er et nødvendigt eller naturligt led i forvaltningen af det sagsområde, der er henlagt til udvalget. Derimod er udvalgene som udgangspunkt ikke bemyndigede til at træffe beslutninger, der rækker herudover. Dvs. beslutninger, der ikke har et sådant forvaltnings- eller bestyrelsespræg.

Medmindre andet følger af lovgivningen eller af kommunalbestyrelsens beslutning, afgør udvalgene således alle sædvanlige sager inden for udvalgenes sagsområder. Sager, der rækker herudover, må udvalgene forelægge for kommunalbestyrelsen, medmindre kommunalbestyrelsen har besluttet at overlade den konkrete sag eller denne type sager til udvalget.

Reglen om udvalgenes varetagelse af den umiddelbare forvaltning indebærer en vis begrænsning i kommunalbestyrelsens adgang til at træffe generelle beslutninger om indskrænkninger i udvalgenes kompetence. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. ikke træffe beslutning om så vidtgående delegation til forvaltningen, at et udvalgs opgaver bliver meget væsentligt reduceret, eller træffe beslutning om, at alle sager, der kommer til behandling i stående udvalg, skal forelægges kommunalbestyrelsen til afgørelse. Reglen er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen beslutter, at den selv vil træffe afgørelse i en konkret sag.

Udvalgenes umiddelbare forvaltning indebærer også, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt forberedes ved udvalgsbehandling.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 2, stk. 1, § 17, stk. 1 og § 21, stk. 1.*

2.1.4. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes initiativret

Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen kan indbringe ethvert spørgsmål om kommunens anliggender for kommunalbestyrelsen samt fremsætte forslag til beslutninger.

Et medlem har således ret til at få en sag optaget på dagsordenen for et

kommunalbestyrelsesmøde. Denne initiativret kan benyttes både med hensyn til sager, der aktuelt er under behandling i et udvalg eller i den kommunale administration, og med hensyn til andre sager.

Der er dog den begrænsning i et medlems ret til at få en sag på dagsordenen, at et medlem normalt ikke kan kræve at få en sag optaget til fornyet behandling, når der én gang er truffet beslutning i den. For at et sådant krav alligevel kan stilles, må der foreligge nye oplysninger eller ændrede forhold, således at der er sket en væsentlig ændring i grundlaget for den oprindelige beslutning.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af et spørgsmål om betydningen af nye oplysninger eller ændrede forhold i en given sag skal ske på grundlag af en konkret vurdering af, hvilken vægt der bør tillægges nye oplysninger eller ændrede forhold i relation til de oplysninger, der har ligget til grund for den oprindelige beslutning. De ændrede forhold, der påberåbes til støtte for et krav om genoptagelse, må normalt vedrøre selve sagen.

Et nyvalg eller en væsentlig ændring af kommunalbestyrelsens sammensætning vil dog også være en gyldig grund til et krav om genoptagelse.

Hvis der ikke foreligger nye oplysninger eller ændrede forhold, vil et medlems ønske om at få optaget en sag på dagsordenen kunne afvises af kommunalbestyrelsen med den begrundelse, at sagen er en gentagelse af en tidligere behandlet og afsluttet sag.

Hvis et medlem af kommunalbestyrelsen anmoder om at få indbragt et spørgsmål for kommunalbestyrelsen, må det optages på udkastet til dagsordenen for det førstkommande kommunalbestyrelsesmøde. Dette skal ske, hvis der er givet en skriftlig anmodning inden for den gældende frist for indgivelse af dagsordensforslag til borgmesteren, jf. afsnit 2.3.2. Medlemmet kan kræve, at kommunalbestyrelsen tager stilling til borgmesterens afvisning af at sætte et rettidigt indsendt forslag på dagsordenen.

Når et medlem har fået en sag optaget på kommunalbestyrelsens dagsorden, kan medlemmet ikke bestemme, hvordan sagen skal behandles af kommunalbestyrelsen. Medlemmet kan eksempelvis ikke forlange, at der straks på dette første møde stemmes om forslagens indhold. Medlemmet kan således ikke modsætte sig, at kommunalbestyrelsen beslutter at henvise sagen til at blive afgjort i et udvalg eller i administrationen. Kommunalbestyrelsen kan ligeledes normalt beslutte, at behandlingen af sagen skal udsættes til et senere møde.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 1.*

2.2. Grundlaget for kommunalbestyrelsens afgørelser

2.2.1. Officialprincippet

Officialprincippet indebærer, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til at sørge for, at der foreligger det nødvendige oplysningsgrundlag, inden der skal træffes

afgørelse i en sag. Spørgsmål om, hvorvidt der foreligger tilstrækkelige oplysninger i en sag, afgøres inden for vide rammer endeligt af kommunalbestyrelsen. Det er derfor kommunalbestyrelsens beslutning, hvilke oplysninger og undersøgelser der skal fremskaffes til brug for behandlingen af en sag.

Officialprincippet er ikke et redskab, det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem kan påberåbe sig over for borgmesteren eller kommunalbestyrelsen, når medlemmet ønsker bestemt materiale eller bestemte oplysninger. Princippet fastsætter imidlertid en ramme for kommunalbestyrelsens skøn over, hvilket oplysningsgrundlag det er nødvendigt at indhente. Kommunalbestyrelsens overholdelse af princippet vil kunne prøves af tilsynsmyndighederne og af ankeinstanser i forbindelse med en tilsynssag.

Spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger tilstrækkelige oplysninger i en sag, afgøres af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsbeslutning. Hvis et medlem mener, at det foreliggende materiale er utilstrækkeligt som beslutningsgrundlag, må medlemmet fremsætte forslag om, at der tilvejebringes nærmere angivne oplysninger, eller at sagen undergives (forny)et udvalgsbehandling med henblik på at få belyst sagen. Såfremt et sådant procedureforslag forkastes, må den pågældende i givet fald stemme imod eller undlade at stemme for selve forslaget med den begrundelse, at beslutningsgrundlaget er utilstrækkeligt samt forlange at få tilført beslutningsprotokollen en bemærkning herom.

Som følge af fristen for udsendelse af materiale til brug for møderne og officelprincippet, er det normalt ikke muligt først at etablere det nødvendige oplysningsgrundlag på selve mødet via mundtlige oplysninger og informationer om en sag. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at en sag, der behandles af kommunalbestyrelsen, på mødet supplerende kan oplyses gennem mundtlige tilkendegivelser fra sagkyndige, når dette er sagligt begrundet. Det gælder både for sager, som behandles for åbne og for lukkede døre.

2.2.2. Udvalgserklæringer

Inden kommunalbestyrelsen træffer en beslutning i en sag, skal der normalt indhentes en erklæring (indstilling) fra det eller de ansvarlige stående udvalg. Det materiale, der skal udsendes til kommunalbestyrelsens møder, skal omfatte eventuelle udvalgserklæringer, dvs. de nødvendige udvalgsindstillinger.

Inden sagen forelægges kommunalbestyrelsen, skal økonomiudvalgets erklæring indhentes i alle sager, der vedrører kommunens økonomiske og almindelige administrative forhold. Kommunalbestyrelsen vil derfor normalt ikke kunne træffe beslutning i sådanne sager, medmindre der er en erklæring fra økonomiudvalget.

De stående udvalgs varetagelse af den umiddelbare forvaltning indebærer, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt skal forberedes ved behandling i det ansvarlige stående udvalg. Sager vedrørende kommunalbestyrelsens egne forhold, f.eks. sager om vederlæggelse af kommunalbestyrelsens medlemmer, sager om fritagelse af medlemmer for hverv, indkaldelse af stedfortræder m.v., hører dog ikke under økonomiudvalget eller noget stående udvalg og kan ikke kræves forelagt et af disse udvalg før kommunalbestyrelsens behandling. Sådanne sager forelægges kommunalbestyrelsen af borgmesteren. Det samme gælder sager om ændring af kommunens styrelsesvedtægt.

Kravet om udvalgsbehandling indebærer, at kommunalbestyrelsen som udgangspunkt ikke kan træffe beslutning om at efterkomme eller afvise et forslag, uden at

der foreligger en erklæring fra det eller de relevante udvalg. Kommunalbestyrelsen kan derimod godt træffe en proceduremæssig beslutning om et forslag, uden at der foreligger en udvalgserklæring. Herunder kan nævnes henvisning af sagen til udvalgsbehandling eller indhentning af supplerende oplysninger. Dette gælder også forslag, der er fremsat i medfør af et medlems initiativret.

En kommunalbestyrelse kan i øvrigt kun undlade at forelægge en sag for et stående udvalg, hvis det er åbenbart, at der ikke herved kan tilføres sagen nye, relevante oplysninger.

> *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 4 og § 18, stk. 2.*

2.2.3. Frister for udsendelse af dagsorden og materiale

Borgmesteren skal sørge for, at en dagsorden og det nødvendige materiale til bedømmelse af de sager, der er optaget på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsens møder. Dette gælder også eventuelle udvalgserklæringer.

Det er borgmesteren, der som øverste daglige leder af kommunens administration over for kommunalbestyrelsen er ansvarlig for udsendelsen.

På grund af fristreglen kan det lægges til grund, at der i tilfælde, hvor dagsorden og det nødvendige materiale til sagens bedømmelse er udsendt fire hverdage før fristen, altid har været den fornødne tid til at forberede sagen.

Formålet med tidsfristen er navnlig at beskytte mindretal i kommunalbestyrelsen, der ikke mener at have haft den fornødne tid til at forberede sagen. Derfor kan den angivne frist for udsendelse af dagsorden og materiale – ligesom visse andre regler om mindretalsbeskyttelse i lov om kommunernes styrelse – fraviges, hvis der er enighed om det i kommunalbestyrelsen.

Fristen på fire hverdage er herudover som udgangspunkt bindende. Kommunalbestyrelsens flertal kan som udgangspunkt kun træffe beslutning i sager, hvis fristen

er overholdt. Der er dog givet hjemmel til, at kommunalbestyrelsens flertal, selvom fristen ikke er overholdt, kan træffe beslutning i sager, der ikke kan udsættes.

Sager, der ikke kan udsættes, er sager, hvor formålet med en beslutning i kommunalbestyrelsen forspildes eller kommunens interesser væsentligt tilsidesættes, hvis kommunalbestyrelsen ikke kan træffe beslutning inden for en vis tidsmæssig grænse. Dette kan være tilfældet i mange forskellige situationer. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis kommunalbestyrelsens flertal til et bestemt formål ønsker at afgive købstilbud på en ejendom, som andre købere også er interesserede i, og som må forventes at være solgt, hvis tilbud ikke afgives inden for kort tid.

En anden situation kan være, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til eller flertallet ønsker at afgive en udtalelse til en anden myndighed, som skal foreligge inden for en bestemt frist for, at kommunens udtalelse vil blive taget i betragtning i forbindelse med en afgørelse eller en anden disposition af væsentlig betydning for kommunen, som den anden myndighed skal træffe.

For det tredje kan der være tale om tilfælde, hvor kommunen påføres et økonomisk tab, f.eks. morarenter, gebyr eller lønudgifter, hvis beslutningen ikke træffes.

Det vil ikke i alle tilfælde være en konkret fastsat frist, som er afgørende for, om en sag kan udsættes eller ej, og der må efter omstændighederne gives flertallet en vis margin for at vurdere, om der kan træffes beslutning i en sag uanset fristoverskridelsen.

I sager, der ikke kan udsættes, og hvor det ikke har været muligt at overholde fristen, påhviler det borgmesteren at sørge for, at det fornødne materiale udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer snarest muligt efter, at det er tilgængeligt.

Det er en retlig vurdering, som de kommunale tilsynsmyndigheder vil kunne foretage, om der har været tale om en sag, som ikke kunne udsættes.

Et medlem kan protestere imod, at der træffes beslutning i sagen, som kommunalbestyrelsen har besluttet ikke at udsætte. Hvis en sådan protest ikke imødekommes, f.eks. fordi flertallet mener, at det fornødne materiale har foreligget inden for den i loven angivne frist, eller at sagen ikke kan udsættes, kan medlemmet stemme imod selve forslaget, der er sat på dagsordenen, eller undlade at stemme med den begrundelse, at fristen ikke er overholdt, og eventuelt at sagen efter medlemmets opfattelse tåler udsættelse, samt forlange at få tilført beslutningsprotokollen en bemærkning herom.

Borgmesteren skal sikre, at det fremgår af dagsordenen, hvis dagsordenen eller det fornødne materiale ikke udsendes inden for fristen. Begrundelsen for, at sagen ikke kan udsættes, skal også fremgå af dagsordenen. Disse krav skal bl.a. give det enkelte medlem anledning til allerede inden mødet at overveje, om vedkommende vil protestere imod sagens behandling med den begrundelse, at dagsordenen eller det fornødne materiale er udsendt for sent.

Et medlem, der ønsker at protestere imod, at der træffes beslutning i en sag med den begrundelse, at fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, behøver ikke at protestere ved dagsordenens vedtagelse, men kan også protestere under drøftelsen af dagsordenspunktet. Dette skyldes, at medlemmets afgørelse af, om vedkommende finder grundlag for at protestere, vil kunne afhænge af indholdet af drøftelsen af dagsordenspunktet. Eksempelvis kan det være, at medlemmet vil protestere imod, at der træffes afgørelse i sagen, men ikke imod en procedurebeslutning. Det kan f.eks. være om henvisning af sagen til fornyet udvalgsbehandling. Protest kan således fremsættes indtil vedtagelsen af dagsordenspunktet.

Fristen for udsendelse af materiale til bedømmelsen af sagerne omfatter kun det materiale, der er nødvendigt til bedømmelsen af sagen. Hvis materialet, der indgår i en sag, ikke er blevet udsendt inden for fristen eller slet ikke er blevet udsendt, giver dette således ikke i sig selv et medlem grundlag for at forlange, at behandlingen af en sag udsættes. Dette er kun tilfældet, hvis materialet efter officelprincippet må anses for at være nødvendigt til sagens bedømmelse.

Fristen for udsendelse af dagsorden og materiale opfyldes ved udsendelsen. Der gælder ikke et krav om, at dagsordenen og materialet skal være kommet frem til medlemmerne på et bestemt tidspunkt, og der ligger heller ikke heri et krav til forsendelsesmåden. Valget af forsendelsesmåden skal dog være sagligt og må ikke have til formål at hindre medlemmernes forberedelse. Det er ikke tilstrækkeligt, at materialet ligger tilgængeligt for medlemmerne i forvaltningen.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at materialet, som skal udsendes til medlemmerne forud for mødet, kun skal formidles elektronisk. Læs mere i kapitel 3.

Ved beregningen af fristen for udsendelse regnes lørdag som en hverdag, og dagen for kommunalbestyrelsesmødets afholdelse medregnes ikke i fristen. Afholdes kommunalbestyrelsesmødet eksempelvis en mandag, skal dagsordenen og det fornødne materiale være udsendt senest den forudgående onsdag. Dette gælder uanset, hvilken forsendelsesmetode der anvendes.

Reglerne om og fristen for udsendelse gælder for såvel ordinære som ekstraordinære møder i kommunalbestyrelsen.

Vurderingen af, om en sag kan udsættes, er en vurdering af, om sagen kan udsættes til næste ordinære møde. Denne vurdering foretages af kommunalbestyrelsens flertal. I tilfælde, hvor fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt for en sag på et ordinært kommunalbestyrelsesmøde, men hvor en beslutning efter flertallets vurdering ikke kan udsættes til næste ordinære møde, vil 1/3 af kommunalbestyrelsens medlemmer således ikke kunne omgøre en flertalsbeslutning om at behandle sagen på det ordinære kommunalbestyrelsesmøde, hvor sagen er sat på dagsordenen, ved at kræve, at beslutningen udsættes til et med dette formål indkaldt ekstraordinært møde. I sådanne tilfælde kan kommunalbestyrelsens flertal træffe beslutning i sagen på det ordinære møde, hvor sagen er sat på dagsordenen.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 4 og 5, § 8 a og § 13, stk. 2.*

2.3. Kommunalbestyrelsens dagsorden

Den dagsorden, som borgmesteren skal udsende senest fire hverdage før afholdelsen af et kommunalbestyrelsesmøde, er et forslag til dagsorden. Det er kommunalbestyrelsen, der endeligt vedtager sin dagsorden.

Det skal klart fremgå af dagsordenen, hvorvidt der er tale om en sag, der forelægges til efterretning eller til drøftelse og eventuel beslutning. I sager, der forelægges til efterretning, kan der ikke træffes beslutning, medmindre alle mødedeltagerne er enige herom. I så fald optages den pågældende sag til forhandling som en sag uden for dagsordenen og behandles herefter i øvrigt som en almindelig dagsordenssag. Hvis der ikke er enighed om at tage sagen op uden for dagsordenen, kan et medlem

i givet fald anmode om at få sat sagen på dagsordenen for et kommende møde.

2.3.1. Særlige krav til dagsordenen i tilfælde, hvor dagsorden/materiale udsendes for sent

Borgmesteren skal sørge for, at det fremgår af kommunalbestyrelsens dagsorden, hvis dagsorden eller materiale, der er nødvendigt til en sags bedømmelse, ikke udsendes inden for fristen på fire hverdage.

Hvis borgmesteren vurderer, at sagen ikke kan udsættes på trods af fristoverskridelsen, skal begrundelsen herfor også fremgå af dagsordenen. Det skal af begrundelsen fremgå, hvorfor formålet med beslutningen forspildes, eller kommunens interesser væsentligt tilsidesættes, hvis behandlingen af sagen udsættes.

De nævnte oplysninger skal fremgå af det udkast til dagsorden, som borgmesteren skal sørge for sendes til medlemmerne. Det skal fremgå, hvilke sager de for sent udsendte oplysninger vedrører. Hvis det dagsordenspunkt, som forsinkelsen vedrører, fremgår af en dagsorden eller et tillæg til dagsordenen, der er udsendt efter fristens udløb, skal fristoverskridelsen fremgå af denne dagsorden.

En sag, hvor fristen ikke er overholdt, kan efter reglerne i lov om kommunernes styrelse sættes på dagsordenen, selvom den efter borgmesterens opfattelse kan udsættes. I så fald skal det fremgå, at fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, men der skal ikke anføres nogen begrundelse for, at sagen er sat på dagsordenen.

Selvom fristen for udsendelse er overskredet, kan et flertal i kommunalbestyrelsen træffe afgørelse i sagen, såfremt flertallet

finder, at sagen ikke kan udsættes, uanset at dette ikke fremgår af dagsordenen. Kommunalbestyrelsen kan endvidere i enighed træffe beslutning i sagen, selvom om den i princippet kan udsættes.

I tilfælde, hvor dagsordenen og det nødvendige materiale til sagens bedømmelse er formidlet rettidigt, men hvor der efter fristens udløb fremkommer nyt materiale, som borgmesteren vurderer også er nødvendigt til bedømmelse af sagen, vil oplysningen om fristoverskridelsen naturligvis ikke kunne fremgå af dagsordenen.

Borgmesteren skal i disse tilfælde senest i forbindelse med vedtagelsen af kommunalbestyrelsens dagsorden på mødet oplyse om, at materialet er formidlet for sent, og – hvis det er relevant – om, hvorfor sagen efter borgmesterens opfattelse ikke kan udsættes.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 5, 2. og 3. pkt.*

2.3.2. Borgmesterens adgang til at afvise sager fra dagsordenen

Hvis et medlem senest otte dage forud for et ordinært møde har indgivet skriftlig anmodning om behandling af en sag, sætter borgmesteren efter normalforretningsordenen denne sag på dagsordenen for førstkommende møde. Fristen på otte dage skal forstås som otte dage og ikke som en uge. De otte dage omfatter også søn- og helligdage.

En overskridelse af fristen betyder, at det pågældende medlem ikke har krav på, at sagen medtages på det førstkommende møde. Det afskærer dog ikke borgmesteren fra at sætte sagen på dagsordenen for

dette møde, hvis han/hun anser det for hensigtsmæssigt. Fristerne for udsendelse af dagsorden og mødemateriale sætter dog snævre grænser for adgangen til at sætte sådanne senere indgivne sager på dagsordenen. Sættes en sag, der er indgivet af et medlem senere end otte dage forud for et møde, ikke til behandling på dette møde, påhviler det borgmesteren at medtage sagen på dagsordenen for det følgende møde.

For forslag, der ikke stammer fra medlemmer, men foreligger i form af indstillinger fra administration eller udvalg, gælder ikke nogen frist for, at borgmesteren kan sætte dem på dagsordenen. De omfattes dog af fristerne for udsendelse af dagsorden og for fremlæggelse af materiale.

Borgmesteren kan ikke afvise at optage en sag på udkastet til dagsorden under henvisning til, at den ikke vedrører et anliggende for kommunen, eller under henvisning til, at en vedtagelse af forslaget i øvrigt vil være ulovlig. Dette spørgsmål afgøres af kommunalbestyrelsen, når denne ved mødets begyndelse tager stilling til borgmesterens forslag til dagsorden.

Hvis borgmesteren finder, at et forslag ikke lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen, må han/hun indstille til kommunalbestyrelsen, at sagen afvises fra dagsordenen og i så fald træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om spørgsmålet.

Borgmesteren kan heller ikke afvise et forslag fra dagsordenen med den begrundelse, at det er identisk med et tidligere behandlet forslag. Beslutning herom skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Et medlem kan kræve, at kommunalbestyrelsen tager stilling til borgmesterens afvisning af en sag fra dagsordenen.

› *Læs mere i normalforretningsordenen for kommuner, jf. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 129 af 27. juni 1969, § 3, stk. 1.*

2.3.3. Kommunalbestyrelsens adgang til at afvise sager

Kommunalbestyrelsens møde indledes med, at kommunalbestyrelsen tager

stilling til dagsordenen. Indsigelse mod behandling af en sag, der er optaget på udkastet til dagsordenen, skal fremsættes ved mødets begyndelse.

Et medlem kan dog, når sagen behandles på dagsordenen, protestere imod behandlingen af en sag med den begrundelse, at dagsorden eller det nødvendige materiale foreligger for sent.

Ethvert medlem kan forlange ordet for at udtale sig om et spørgsmål om afvisning af en sag fra dagsordenen. Begæres det, må spørgsmålet om et forslags afvisning fra dagsordenen sættes til afstemning.

Hvis intet medlem protesterer imod dagsordensudkastet, anses dette for at være stiltiende godkendt. Det er dog hermed ikke godkendt, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse i en sag, hvori dagsorden eller fornødent materiale har foreligget for sent.

Hvis der er fremsat et forslag til en beslutning, hvis indhold ikke er et kommunalt anliggende, er det borgmesterens pligt som mødeleder ved mødets begyndelse at gøre opmærksom på, at der efter hans/hendes opfattelse er tale om et emne, der ikke kan behandles, og som derfor må afvises fra dagsordenen.

Det kan give anledning til tvivl, om et forslag lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen. Forslag, der klart falder uden for kommunalbestyrelsens kompetence, må dog altid af kommunalbestyrelsen kunne afvises fra dagsordenen.

Hvis det ikke på grundlag af forslagets ordlyd kan afgøres, om sagen lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen, fordi der i forbindelse med forslagets behandling kan træffes en lovlig beslutning, kan forslaget dog ikke afvises.

Kommunalbestyrelsen kan have adgang til at afvise forslag, der er identiske med allerede behandlede forslag, men er ikke forpligtet hertil. Der gælder således ingen begrænsninger i kommunalbestyrelsens adgang til at genoptage en sag. Kommunalbestyrelsen kan dog udadtil være bundet af beslutninger, den én gang har truffet.

Kapitel 3

Elektronisk formidling af materiale til kommunalbestyrelsens medlemmer

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmerne kun formidles elektronisk, dvs. via internettet, en såkaldt "byrådsportal" eller lignende. I den forbindelse kræves det, at kommunalbestyrelsen enten godtgør medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stiller dette udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne.

Selvom det ikke er besluttet i kommunalbestyrelsen, at materialet kun formidles elektronisk, kan kommunen stille sagsmateriale til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmerne elektronisk. I så fald er kommunalbestyrelsesmedlemmerne ikke forpligtede til at modtage materialet elektronisk, og kommunalbestyrelsen er ikke forpligtet til at godtgøre medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stille dette til rådighed for medlemmerne.

› Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8 a.

3.1. Kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling

Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, at materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmerne kun formidles elektronisk med almindeligt flertal. Det enkelte medlem har ikke ret til at modsætte sig

en sådan beslutning. Beslutningen indebærer, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne ikke har ret til at få materialet stillet til rådighed på anden måde end ved elektronisk formidling, dvs. ved at få tilsendt en kopi eller ved at kunne møde op i forvaltningen og læse dokumenterne.

Det er dog forudsat, at en sådan beslutning ikke træffes i tilfælde, hvor det er umuligt for et kommunalbestyrelsesmedlem – f.eks. på grund af et handicap – at modtage materiale, der formidles i elektronisk form. Kommunerne skal i forbindelse med beslutningen være særligt opmærksomme på behovet for tilgængelighed for alle brugere af informationer.

Kommunalbestyrelsen vil til enhver tid kunne ophæve, indskrænke eller udvide en beslutning om, at materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmer kun formidles elektronisk. Hvis kommunalbestyrelsen ophæver, indskrænker eller udvider beslutningen, skal beslutningen træffes, så kommunalbestyrelsens medlemmer, inden ordningen træder i kraft, har mulighed for at skaffe sig det fornødne udstyr eller – afhængig af kommunalbestyrelsens beslutning – har fået udstyret stillet til rådighed.

Idet elektronisk formidling vedrører kommunalbestyrelsesmedlemmernes egne

forhold, skal beslutninger herom træffes af kommunalbestyrelsen. De kan ikke overlades til et udvalg eller til administrationen. Dette gælder også, selvom beslutningen omhandler udvalgsmateriale. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke overlade beslutningen om at godtgøre medlemmernes udgifter til IT-udstyr m.v. eller at stille sådant udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne til andre.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8 a og § 11, stk. 3.*

3.2. Materiale der kan være omfattet af en beslutning om elektronisk formidling

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at alt materiale, der skal udsendes til eller stilles til rådighed for et, flere eller alle kommunalbestyrelsens medlemmer, kun skal formidles elektronisk. Dette omfatter kommunalbestyrelsens dagsorden, sagsmateriale til brug for kommunalbestyrelsens møder, materiale som et medlem har begæret sagsindsigt i, udvalgsdagsordener til udvalgets medlemmer, dagsordener, beslutningsprotokoller og sagsmateriale til kommunalbestyrelsesmedlemmer fra udvalg, som de ikke er medlemmer af, samt materiale, som et udvalg har besluttet skal udsendes til dets medlemmer.

Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning for alt materiale, der skal være tilgængeligt for eller sendes til et eller flere medlemmer af kommunalbestyrelsen, eller alene for nogle kategorier af materiale. Dette kan f.eks. være for det materiale, som skal udsendes til brug for kommunalbestyrelsens møder, eller alene for materiale, som et medlem har ret til indsigt i eller kopi af efter reglerne om medlemmernes ret til sagsindsigt.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8 a og § 9.*

3.3. Det fornødne udstyr, kurser m.v.

Kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling skal ledsages af en beslutning om enten at godtgøre medlemmernes udgifter til det udstyr m.v., som er fornødent til at kunne modtage materialet, eller at stille dette udstyr m.v. til rådighed for kommunalbestyrelsens medlemmer. Dette gælder uanset, om kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling vedrører alt materialet til kommunalbestyrelsesmedlemmerne eller kun en enkelt eller visse kategorier af materiale, og uanset om beslutningen vedrører materiale, som skal sendes til alle medlemmer af kommunalbestyrelsen eller kun til nogle af dem.

Det udstyr, som skal godtgøres eller stilles til rådighed, er det, som er nødvendigt for, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne kan modtage materiale elektronisk. Det er op til kommunalbestyrelsen at afgøre, hvilket udstyr der er nødvendigt. Udstyret vil dog normalt omfatte pc med det software, der gør det muligt for medlemmerne at få adgang til og læse dokumenterne, en internetforbindelse samt en printer og papir m.v. Dette er bl.a. med henblik på, at materialet kan medbringes til møder. Det fornødne udstyr m.v. omfatter også, at kommunen enten godtgør medlemmernes udgifter til service på udstyr eller stiller denne service til rådighed for medlemmerne. Medlemmerne af kommunalbestyrelsen, som ikke umiddelbart er i stand til at anvende IT i et omfang, som må anses for nødvendigt i forhold til formålet, skal modtage vejledning og oplæring, herunder f.eks. i form af kurser.

Kommunalbestyrelsen beslutter selv, om den vil dække medlemmernes udgifter til udstyr m.v., eller om kommunen vil stille dette til rådighed for medlemmerne. Beslutningen træffes ved almindeligt stemmeflertal. Det enkelte medlem har ikke ret til at vælge, om medlemmet ønsker

udgiftsgodtgørelse eller at få udstyr m.v. stillet til rådighed. Kommunalbestyrelsen kan ikke overlade beslutningen til andre.

Vælger kommunalbestyrelsen at godtgøre medlemmernes udgifter til udstyret, skal medlemmet rent faktisk have afholdt udgifter til udstyr, for at godtgørelse kan gives. Dette er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan fastsætte satser for standardgodtgørelse for det omhandlede udstyr, når blot dette sker under hensyn til de faktiske omkostninger. Disse satser kan kun anvendes som grundlag for udbetaling af godtgørelse til et medlem, der rent faktisk har afholdt udgifter.

Kommunalbestyrelsens beslutning om at godtgøre eller stille udstyr til rådighed skal træffes i forbindelse med beslutningen om elektronisk formidling. Dette indebærer ikke, at beslutningerne nødvendigvis skal træffes i samme kommunalbestyrelsesmøde, men at beslutningerne skal træffes således, at kommunalbestyrelsens medlemmer har mulighed for at skaffe sig det fornødne udstyr m.v. eller – afhængig af indholdet af kommunalbestyrelsens beslutning – har fået udstyret stillet til rådighed af kommunen, inden ordningen med elektronisk formidling træder i kraft.

En beslutning om at ophæve en ordning med elektronisk formidling af materiale skal ikke nødvendigvis ledsages af en ophævelse af kommunalbestyrelsens beslutning om at stille udstyr til rådighed eller godtgøre dette. Dette skyldes, at kommunalbestyrelsen, uanset om den har truffet beslutning om elektronisk formidling, har mulighed for at godtgøre kommunalbestyrelsesmedlemmernes udgifter til det omhandlede udstyr eller at stille dette udstyr til rådighed for dem.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8 a, § 11, stk. 3 og 16, stk. 11, 2. pkt.*

Kapitel 4

Mødets afvikling i kommunal- bestyrelsen

4.1. Borgmesterens mødeindkaldelse

Borgmesteren indkalder til kommunalbestyrelsens møder. Der skal indkaldes til ordinære møder, selvom mødetid og sted fremgår af kommunalbestyrelsens mødeplan.

Der er ikke formkrav i loven til, hvordan selve mødeindkaldelsen skal udformes. Medlemmerne af kommunalbestyrelsen har mødepligt. Den endelige indkaldelse skal derfor sendes direkte til alle medlemmer.

> Læs mere i lov om kommunernes styrelse i § 30, stk. 1.

4.2. Borgmesterens mødeledelse

Borgmesteren leder kommunalbestyrelsens forhandlinger og afstemninger. Borgmesteren sørger desuden for, at kommunalbestyrelsens beslutninger indføres i beslutningsprotokollen.

Nærmere regler om borgmesterens mødeledelse fastsættes i kommunalbestyrelsens forretningsorden. Kommunalbestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden, men skal i den forbindelse være opmærksom på, at normalforretningsordenen for kommuner i vidt omfang er udtryk for regler, der er bindende, uanset om den enkelte kommunalbestyrelse har fastsat modstridende regler i sin forretningsorden. Normalforretningsordenen fastlægger bl.a. tilfælde, hvor

beslutninger, der vedrører mødeledelsen, skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Sagerne behandles i den rækkefølge, som borgmesteren bestemmer, og borgmesteren kan fravige rækkefølgen i dagsordenen. Kommunalbestyrelsen afgør dog rækkefølgen, når mindst tre medlemmer kræver afstemning herom.

Borgmesteren træffer som mødeleder beslutning om alle spørgsmål om forhandlingernes ledelse og iagttagelse af god orden under mødet. Hvad der udgør god ro og orden beror i et vist omfang på stedlige sædvaner og traditioner. Borgmesteren vil kunne gribe ind over for sprogbrug, som borgmesteren finder uacceptabel.

Forslag under forhandlingerne rettes til borgmesteren. Det er borgmesteren, der giver medlemmerne ordet og bestemmer talerækkefølgen. Medlemmerne skal efterkomme borgmesterens afgørelser vedrørende overholdelsen af den fornødne orden.

Det medlem, som borgmesteren har givet ordet, må ikke afbrydes af andre end borgmesteren. Hvis et medlem ikke følger borgmesterens henstilling om at holde sig til det dagsordenspunkt, der drøftes, kan borgmesteren påtale det og om nødvendigt fratage medlemmet ordet under forhandlingen af det pågældende dagsordenspunkt.

Når et medlem i samme møde to gange er kaldt til orden, kan kommunalbestyrelsen efter borgmesterens forslag nægte ham/hende ordet i mødet.

Ethvert medlem er forpligtet til i situationen at rette sig efter borgmesterens afgørelse med hensyn til forståelsen af forretningsordenens bestemmelser for at sikre, at mødet kan afvikles. Efterfølgende kan spørgsmål herom dog indbringes for kommunalbestyrelsen på næste møde.

Når borgmesteren finder anledning dertil, eller når det ønskes af tre medlemmer, skal det sættes til afstemning, om forhandlingen af en sag skal afsluttes. Alle medlemmer skal dog forinden have haft lejlighed til at udtale sig om sagen.

Borgmesteren kan lade spørgsmål om ledelsen af kommunalbestyrelsens forhandlinger afgøre af kommunalbestyrelsen – uanset at de som udgangspunkt henhører under hans afgørelse.

› *Læs mere i normalforretningsordenen for kommuner, jf. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 129 af 27. juni 1969, herunder nævnlige §§ 4, 5 og 15.*

4.3. Medlemmernes rettigheder under mødet

4.3.1. Retten til at få ordet til dagsordenen
 Som tidligere beskrevet er borgmesterens udsendte dagsorden til mødet et forslag til dagsorden. Mødet indledes med, at kommunalbestyrelsen vedtager dagsordenen. Dette kan ske stiltiende, men ethvert medlem har ret til at få ordet til dagsordenen ved kommunalbestyrelsesmødets begyndelse.

Medlemmerne kan her udtale sig om sagers optagelse på eller afvisning fra dagsordenen, men ikke om indholdet af selve dagsordenspunktet.

Medlemmerne kan også komme med forslag om en sags overflytning mellem den lukkede og åbne del af dagsordenen.

› *Læs mere i normalforretningsordenens § 5, stk. 2.*

4.3.2. Retten til at få ordet til ethvert dagsordenspunkt

Medlemmerne har ret til at få ordet mindst én gang til hvert dagsordenspunkt. En sag kan ikke sættes til afstemning, inden de medlemmer, der ønsker det, har haft lejlighed til at udtale sig.

Forslag om udvalghenvisning eller andre proceduremæssige spørgsmål kan sættes til afstemning, uanset om alle medlemmer har haft lejlighed til at udtale sig om sagens realitet. Fremsættes et sådant proceduremæssigt forslag kan ethvert medlem forlange at få ordet vedrørende selve dette forslag, inden det sættes til afstemning.

› *Læs mere i normalforretningsordenen § 4, stk. 3.*

4.4. Varighed og taletidsbegrænsninger

4.4.1. Varighed af kommunalbestyrelsesmøder

Kommunalbestyrelsen kan i sin forretningsorden fastsætte regler om varigheden af sine møder. Kommunalbestyrelsen skal ved fastsættelsen af sådanne bestemmelser være opmærksom på, at medlemmerne ikke må afskæres fra en relevant politisk drøftelse og stillingtagen til sagerne. Det antages dog, at kommunalbestyrelsen har betydelig frihed med hensyn til at vurdere, hvor længe et kommunalbestyrelsesmøde bør vare.

Ved fastsættelsen af varigheden kan der derudover tages hensyn til medlemmernes generelle arbejdsvilkår og til offentlighedens mulighed for at overvære møderne.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 3.*

4.4.2. Taletidsbegrænsninger

Kommunalbestyrelsen kan i sin forretningsorden fastsætte generelle regler om begrænsning af taletiden i sine møder. Også ved sådanne bestemmelser skal medlemmernes ret til at udtale sig om sagerne respekteres, og en relevant politisk drøftelse må ikke afskæres.

4.5. Afstemning m.v.

4.5.1. Beslutningsdygtighed og mødepligt

Kommunalbestyrelsen er beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede. Det er uden betydning for beslutningsdygtigheden, om formanden eller næstformanden er til stede.

Der er mødepligt til kommunalbestyrelsens møder og dermed til afstemninger.

Et medlem kan derfor ikke ved at forlade mødet, når afstemningen er begyndt, gøre kommunalbestyrelsen beslutningsudygtig.

Medlemmer, der er inhabile, regnes ikke som tilstedeværende ved vurderingen af, om kommunalbestyrelsen er beslutningsdygtig.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 2.*

4.5.2. Medlemmets ansvar for kommunalbestyrelsens beslutninger

Der gælder ikke en generel pligt for kommunalbestyrelsesmedlemmer til at tage stilling til de forslag, der behandles i kommunalbestyrelsen. Der er mødepligt, men ikke stemmepligt. Men som kommunalbestyrelsesmedlem er man medansvarlig for lovligheden af de beslutninger, som kommunalbestyrelsen træffer. Anser man en beslutning for ulovlig, skal man derfor gøre opmærksom på det og aktivt stemme imod.

Sager bliver ofte afgjort uden afstemning, fordi ingen har indvendinger imod forvaltningens eller udvalgets indstilling. I så fald kan mødelederen erklære sagen afgjort – og alle deltagere bliver betragtet som ansvarlige for beslutningen. Er man modstander af en beslutning, skal man aktivt sige fra. Det kan man bede om at få noteret i beslutningsprotokollen.

Man kan også gøre opmærksom på sit eget standpunkt ved at stille et ændringsforslag til det oprindelige forslag.

› *Læs mere i normalforretningsordenen, jf. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 129 af 27. juni 1969, § 10, stk. 3 og 4 og lov om kommunernes styrelse § 11.*

4.5.3. Flertalsafgørelser

Kommunalbestyrelsen træffer beslutning ved stemmeflerhed, medmindre andet er særligt bestemt. Det indebærer, at krav om anvendelse af kvalificeret flertal eller andre afgørelses- eller valgeregler kan følge af lovgivningen eller af andre bestemmelser.

Kravet om stemmeflerhed betyder, at en beslutning er truffet i overensstemmelse med et fremsat forslag, hvis der er flere stemmer for forslaget end imod det. Et forslag er derimod borfaldet, hvis flere stemmer imod forslaget end for det, eller hvis der er stemmelighed.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 3.*

4.5.4. Forslag til beslutning og afstemningens afvikling

Borgmesteren (eller i de stående udvalg, udvalgsformanden) formulerer de forslag, der skal tages stilling til. Borgmesteren vil typisk tage udgangspunkt i indstillingen fra forvaltningen eller det stående udvalg – men kan efter indtryk af debatten frit ændre i formuleringen for at samle tilslutning. Det er vigtigt, at formuleringen er klar og tydelig, så der ikke er tvivl om, hvad man stemmer om, og hvad der efterfølgende kan føres ud i livet.

Der stemmes om de enkelte underændrings- og ændringsforslag i nævnte rækkefølge med de mest vidtgående forslag først. Det er borgmesteren, der

bestemmer i hvilken rækkefølge, der skal stemmes om ændringsforslagene. Til sidst tager man stilling til hovedforslagene.

Der kan fremsættes ændringsforslag til et forslag, så længe afstemningen ikke er begyndt.

Borgmesteren leder kommunalbestyrelsens afstemninger.

Kravet om stemmeflerhed er ikke til hinder for, at afgørelser træffes stiltiende, hvilket ofte vil ske ved procedureforslag.

Borgmesteren kan også, hvis vedkommende anser sagens udfald så utvivlsomt, at en afstemning vil være overflødig, blot konstatere, at der er flertal for eller imod et forslag. Afstemning vil da kun skulle ske, hvis et medlem kræver det.

Normalt sker afstemning ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser eller ved håndsoprækning. Både stemmer for og imod et forslag skal afgives. Der er ikke noget til hinder for, at et elektronisk afstemningssystem anvendes. Afstemningen kan ikke være hemmelig.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 30, 2. pkt. og normalforretningsordenen, hvor navnlig §§ 10 og 11 indeholder nærmere regler om afstemningerne.*

4.5.5. Afvikling af valg

Kommunalbestyrelsens valg af én kandidat til én post foretages ved flertalsvalg.

Valget sker ved skriftlig afstemning. Ved enighed i kommunalbestyrelsen kan kravet om skriftlighed fraviges.

At valget er skriftligt indebærer ikke, at valget kan være hemmeligt. Af hensyn til offentligheden skal det kunne konstateres, hvordan hvert enkelt medlem har stemt.

Kommunalbestyrelsens valg af to eller flere medlemmer til et udvalg, en kommission, en bestyrelse eller lignende foretages ved forholdstalsvalg.

› *Læs mere om flertalsvalg og forholdstalsvalg i lov om kommunernes styrelse §§ 24-27 og i øvrigt i normalforretningsordenens § 10, stk. 4.*

4.6. Beslutningsprotokollen

4.6.1. Beslutningsprotokollen og medlemmernes underskrift

Alle kommunalbestyrelsens beslutninger skal indføres i en beslutningsprotokol. Formålet med protokollen er at give dokumentation for beslutningerne. Protokollen skal angive, hvilke medlemmer der er ansvarlige for vedtagelsen af beslutningerne, og derfor også hvilke medlemmer der var fraværende ved behandlingen af det pågældende dagsordenspunkt.

Det skal klart fremgå, hvilke medlemmer der har stemt for, imod og undladt at stemme vedrørende de enkelte beslutninger. Medlemmernes navne behøver ikke nødvendigvis fremgå, idet det f.eks. ved

angivelse af listenavne kan være klart, hvorledes de enkelte medlemmer har stemt.

Der er ikke formkrav til protokollen, men den må – fordi den skal tjene som bevis for beslutningerne – føres sådan, at det ikke er muligt at foretage ændringer i det indførte, uden at det kan konstateres. Protokollen må ikke indeholde referat af forhandlingerne.

De kommunalbestyrelsesmedlemmer, der har deltaget i et møde, skal efter mødet underskrive protokollen. Underskriften angiver, at medlemmet har været til stede, og at medlemmet er enig i, at det anførte i protokollen er udtryk for det, som er passeret i mødet.

Hvis et medlem mener, at protokollens gengivelse af en beslutning er urigtig, må medlemmet ved underskriften tage et forbehold herfor. Medlemmet kan ikke undlade at underskrive protokollen.

Beslutningsprotokollen kan føres elektronisk, hvis kravet om, at ændringer skal kunne konstateres, overholdes. Medlemmernes underskrift kan ske med en elektronisk signatur, der i betryggende grad identificerer underskriveren.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 13, stk. 1.*

4.6.2. Retten til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen

Et medlem, der har deltaget i mødet, har ret til kort at få sin afvigende mening om en sag tilført beslutningsprotokollen. En sådan tilkendegivelse består, ud over det som kom til udtryk ved stemmeafgivningen, i en kort tilkendegivelse om, hvad medlemmet mener. Der kan også være tale om en afvigende mening om afgørelsen af et procedurespørgsmål.

Muligheden for at få en afvigende mening indført i protokollen skal beskytte de medlemmer, der har stemt imod en ulovlig beslutning, imod medansvar herfor. Når et medlem har undladt at stemme, har medlemmet ikke taget stilling til sagens realitet. Medlemmet kan derfor ikke få en afvigende mening om sagens realitet tilført protokollen.

Det, der kan tilføres protokollen, er den afvigende mening og ikke den nærmere begrundelse herfor. Det antages dog, at der kan indføres en ganske kort begrundelse, idet der kan være en sådan sammenhæng mellem den afvigende mening og begrundelsen, at det ikke er muligt eller rimeligt at skille de to elementer ad.

Skal en sag sendes til en anden myndighed, kan kommunalbestyrelsesmedlemmet kræve, at denne myndighed samtidig gøres bekendt med indholdet af beslutningsprotokollen og dermed med medlemmets afvigende mening.

Medlemmet kan ved sagens fremsendelse til den anden myndighed ledsage den med en begrundelse for sit standpunkt.

Muligheden for at kræve beslutningsprotokollen medsendt til en anden myndighed gælder i alle tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen afgiver en udtalelse til en anden myndighed, men ikke i tilfælde hvor kommunalbestyrelsens beslutning alene fremsendes til orientering.

Det er ikke en forudsætning for, at beslutningsprotokollen kan kræves medsendt, at den anden myndighed kan tillægge mindretalsudtalelsen betydning ved sin afgørelse i sagen.

Hvis medlemmet ønsker at komme med en begrundelse for sit standpunkt til fremsendelse sammen med beslutningsprotokollen, må medlemmet fremsætte ønske herom.

Medlemmet må gives en passende frist til udfærdigelse af begrundelsen. Borgmesteren kan fastsætte en sådan frist, hvis varighed må være begrundet i hensyn, som borgmesteren sagligt kan tage i den forbindelse, herunder hensyn til sagens ekspedition.

Fristen kan ikke være så kort, at medlemmets ret til at kræve en begrundelse for sit standpunkt fremsendt sammen med beslutningsprotokollen herved gøres illusorisk.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 13, stk. 2.*

Kapitel 5

Forvaltningens betjening og bistand, udgiftsgodtgørelse og anden støtte

5.1. Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelsen og bistand til medlemmerne

5.1.1. Embedsmandens rolle

Kommunalbestyrelsen – og dermed politikerne – beslutter målene for kommunens udvikling og opgaveløsning, har ansvaret for alle de kommunale beslutninger og ansvaret for, at beslutningerne gennemføres efter hensigten.

Forvaltningen betjener kommunalbestyrelsen og kan desuden bistå medlemmerne af kommunalbestyrelsen i deres hverv som kommunalpolitikere. Arbejdsdelingen mellem kommunalbestyrelse og forvaltning defineres af de juridiske rammer, som er beskrevet i de følgende afsnit, men især ud fra, hvordan kommunalbestyrelsen lokalt ønsker at varetage det politiske lederskab. Den konkrete arbejdsdeling mellem forvaltningen og det politiske niveau kan variere fra sag til sag.

Embedsfolkene i kommunerne udskiftes ikke, fordi der vælges en ny kommunalbestyrelse, eller fordi flertallet i kommunalbestyrelsen skifter. Det er således en grundlæggende forudsætning for, at det politiskadministrative system kan fungere, at der er tillid til fagligheden og korrektheden i administrationens arbejde.

Tillid til embedsfolkernes troværdighed og partipolitiske neutralitet er også en betingelse for, at skiftende kommunalbestyrelser kan lade sig rådgive af det samme embedsværk. Derfor stilles der nogle generelle krav til embedsværkets virke, som bl.a. omfatter, at forvaltningen skal være partipolitisk neutral og udføre sine opgaver inden for rammerne af almindelig faglighed.

› Læs mere om samspillet mellem politikere og embedsmænd i KL's "Kodeks for forvaltningens rådgivning" og i Bo Smith-udvalgets rapport "Embedsmanden i det moderne folkestyre" fra 2015.

5.1.2. Forvaltningens betjening af de kommunalpolitiske organer

Lov om kommunernes styrelse forudsætter, at forvaltningen skal betjene de organer, der er tillagt beføjelser i kommunen. Denne betjening omfatter forberedelse og udførelse af samt opfølgning på de beslutninger, der træffes af de kommunalpolitiske organer. Disse opgaver omfatter det, som forvaltningen forudsættes at gøre for, at kommunen fungerer.

Forvaltningen har som led heri – foruden kommunalbestyrelsen – pligt til at betjene økonomiudvalget, de stående udvalg og eventuelle § 17, stk. 4-udvalg samt

borgmesteren og udvalgsformændene, når de varetager de beføjelser, de er tillagt efter loven.

Forvaltningen skal endvidere betjene de enkelte medlemmer, når de udfører hverv, som de er udpeget af kommunalbestyrelsen eller udvalg til at varetage på kommunens vegne.

De almindelige pligter, som gælder for forvaltningen, herunder sandhedspigten, pligten til at handle inden for rammerne af almindelig faglighed og pligten til at være partipolitisk neutral, skal forvaltningen overholde i hele sit virke, herunder når den betjener de kommunalpolitiske organer.

5.1.2.1. Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelse og udvalg

Forvaltningens betjening af kommunalbestyrelsen og udvalgene omfatter en række funktioner. I det følgende er omtalt et par spørgsmål herom, som har særlig betydning for arbejdet i kommunalbestyrelse og udvalg.

5.1.2.1.1. Særligt om sagsoplysning

Forvaltningen skal sørge for, at sager, der forelægges til beslutning i kommunalbestyrelse, er tilstrækkelig oplyst. Vurderingen af, om en sag er tilstrækkelig oplyst, er en retlig vurdering, som må baseres på forvaltningens faglighed og ikke på politiske overvejelser.

Men kravene til en sags oplysningsgrundlag kan også være afhængig af, hvilken løsning der lægges op til, selvom valget af løsning er et politisk valg.

Kommunalbestyrelsen kan træffe generelle beslutninger om, hvordan forvaltningen i kommunen skal oplyse sagerne, ligesom kommunalbestyrelsen eller udvalgene konkret kan træffe beslutning herom.

Men kommunalbestyrelsen eller udvalgene kan ikke træffe beslutninger om (manglende) oplysning af en konkret sag, hvis det er i strid med kravet om fagligt og forsvarligt oplysningsgrundlag.

5.1.2.1.2. Særligt om forvaltningens indstillinger

Det er forvaltningen, der udarbejder indstillingen i sagerne, som skal behandles i kommunalbestyrelsen, økonomiudvalget og de stående udvalg.

Kommunalbestyrelsen og – inden for deres sagsområder – udvalgene kan beslutte, at dagsordener eller indstillinger skal udarbejdes på en bestemt måde, herunder at faste elementer altid beskrives. Det kunne f.eks. være sagens økonomiske aspekter, eller at forvaltningen skal beskrive et antal alternative muligheder, hvor det er muligt.

Forvaltningens indstillinger skal – ud over, at sagerne skal være forsvarligt oplyst – ligge inden for det fagligt forsvarlige. Det er forvaltningen, der har den faglige ekspertise, som skal understøtte de beslutninger, der skal træffes politisk. Forvaltningen kan ikke instrueres på dette punkt.

Ønskes politisk en anden beslutning end den/de, som forvaltningen har indstillet, herunder f.eks. sådan, at der politisk er ønske om en bestemt løsning, som forvaltningen ikke har indstillet – f.eks. fordi, forvaltningen mener, at løsningen ikke er fagligt forsvarlig – kan kommunalbestyrelsen eller udvalget træffe en sådan beslutning, men det er således et politisk valg og et politisk ansvar.

Kommunalbestyrelsen og udvalgene kan træffe beslutning om, at en specifik indstilling ønskes belyst. Såfremt forvaltningen er af den opfattelse, at en beslutning om oplysning af sagen f.eks. er i strid med de almindelige krav til faglighed, må forvaltningen gøre opmærksom herpå.

Forvaltningen er ikke forpligtet til at forelægge alle fagligt forsvarlige løsninger, og forvaltningen må godt i vurderingen af, hvilket forslag der skal forelægges, være lydhør over for politiske signaler, således at der forelægges forslag, som både er fagligt forsvarlige og forventeligt kan samle flertal.

Forvaltningen må således godt inddrage oplysninger om politiske tilkendegivelser i valget af løsninger, og det vil være

naturligt og legitimt, at forvaltningen gør det. Med henblik herpå vil forvaltningen ofte søge retning i sagerne hos borgmesteren, som typisk repræsenterer flertallet i kommunalbestyrelsen, men forvaltningen kan også søge retning i sagerne i drøftelser med andre, herunder med den relevante udvalgsformand. Kommunalbestyrelsen og udvalgene kan ikke beslutte, at forvaltningen ikke må have drøftelser med medlemmer af kommunalbestyrelsen eller kun må have drøftelser med nogle – men ikke alle – medlemmer eller grupper med henblik på udformningen af forvaltningens forslag.

Forvaltningens pligt til at handle inden for almindelig faglighed forudsætter, at et valg, som forvaltningen har truffet ved udarbejdelsen af f.eks. en indstilling, ikke fremstilles som et valg begrundet i faglighed, hvis der reelt er tale om, at forvaltningen mellem flere fagligt forsvarlige løsninger har valgt den, der forventes at kunne samle flertal.

5.1.2.2. Forvaltningens betjening af borgmesteren

Borgmesteren har en række ledelsesfunktioner efter lov om kommunernes styrelse. Borgmesteren er således formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget, og borgmesteren er herudover øverste daglige leder af administrationen. Det er endvidere ofte borgmesteren, der repræsenterer kommunen udadtil i forskellige sammenhænge.

Forvaltningen skal betjene borgmesteren i varetagelsen af disse funktioner.

Forvaltningens betjening af borgmesteren som formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget kan bl.a. omfatte udarbejdelse af tale- og beredskabspapir og pressemeddelelser, orientering om sagerne forud for den politiske behandling og en sådan sekretærbistand, som normalt ydes en forvaltningschef.

Derimod kan forvaltningen ikke betjene borgmesteren med hensyn til forhold, der ikke vedrører borgmesterens funktioner i kommunen, herunder i forhold til private eller partipolitiske aktiviteter.

5.1.2.3. Forvaltningens betjening af udvalgsformænd

Også formændene for de stående udvalg har krav på forvaltningens betjening i dette hverv, herunder i forbindelse formændenes indkaldelse og ledelse af udvalgenes møder.

Det er sædvanligt, at udvalgsformanden repræsenterer kommunen udadtil i nogle sager inden for udvalgets område. Forvaltningen skal i disse tilfælde betjene formanden som kommunens repræsentant.

5.1.2.4. Forvaltningens betjening af de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen i visse situationer

Det er også en del af forvaltningens forudsatte handleområde at medvirke til, at medlemmerne af kommunalbestyrelsen kan benytte sig af de medlemsrettigheder, de har efter lov om kommunernes styrelse. Forvaltningen skal således f.eks. medvirke til, at et medlem kan få indsigt i dokumenter, som medlemmet efter lovens § 9 har ret til sagsindsigt i.

Når medlemmer af kommunalbestyrelsen varetager hverv på kommunens vegne, som de er udpeget til af kommunalbestyrelsen eller et udvalg, skal forvaltningen også betjene dem i dette hverv. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte retningslinjer for den betjening, som medlemmerne ydes i sådanne hverv.

› Læs mere om forvaltningens betjening af de kommunalpolitiske organer i afsnit

IV.2.1.1-IV.2.1.6 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.

5.1.3. Forvaltningens bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer

Den kommunale forvaltning skal som beskrevet i afsnit 5.1.2 betjene de kommunalpolitiske organer. Herudover kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning om og fastsætte retningslinjer for forvaltningens bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.

Har kommunalbestyrelsen truffet beslutning om, at forvaltningen skal yde bistand til medlemmerne af kommunalbestyrelsen, har alle kommunalbestyrelsens medlemmer krav på den bistand, der ligger inden for rammerne af beslutningen, og forvaltningen er forpligtet til at yde denne bistand. Omvendt vil de enkelte medlemmer ikke, hvis kommunalbestyrelsen ikke har truffet beslutning om bistand til medlemmerne, have krav herpå, og forvaltningen vil ikke være forpligtet til at yde denne bistand. Se dog nedenfor om en praksis i kommunen.

Det er kun kommunalbestyrelsen, der har kompetence til at træffe beslutning om bistand til medlemmerne. Det betyder, at borgmesteren ikke kan tillade forvaltningen at yde anden bistand til medlemmerne end den, der følger af retningslinjer, som kommunalbestyrelsen har fastsat.

Medlemmernes ret til bistand fra forvaltningen kan dog også følge af en praksis i kommunen. Yder forvaltningen rent faktisk sådan bistand, og har kommunalbestyrelsen accepteret denne praksis ved ikke at gribe ind, kan forvaltningen eller borgmesteren ikke standse det igen. En sådan praksis er således bindende i den forstand, at forvaltningen, hvis den har ydet ét medlem bistand, ikke kan undlade at yde et andet medlem en tilsvarende bistand. Det vil kræve, at kommunalbestyrelsen træffer beslutning om at stoppe bistanden.

Lovbemærkningerne til § 8, stk. 6 i lov om kommunernes styrelse indeholder en opfordring til, at kommunalbestyrelsen drøfter og træffer beslutninger bl.a. om, hvorvidt og i hvilket omfang forvaltningen kan yde bistand til medlemmerne. Dette skal bl.a. ses på baggrund af, at det kan have stor betydning for, hvordan kommunalbestyrelsen arbejder og fungerer, om medlemmerne tilbydes bistand og i givet fald hvilken. Det skal også ses på baggrund af, at der vil være væsentlige forskelle fra kommunalbestyrelse til kommunalbestyrelse på, hvilke ønsker der er til bistanden, og at ønsker kan variere over tid, så en jævnlig genovervejelse af rammerne for bistanden kan være nødvendig eller i hvert fald gavnlige.

5.1.3.1 Omfanget af forvaltningens bistand til medlemmerne

Der gælder vide rammer for, hvor megen bistand fra forvaltningen kommunalbestyrelsen kan give sine medlemmer ret til.

I grundlaget for kommunalbestyrelsens beslutninger om sådan bistand vil naturligt indgå, at bistand fra forvaltningen kan udgøre et større eller mindre træk på forvaltningens ressourcer.

Det må endvidere indgå, at forvaltningen fortsat skal kunne betjene de kommunalpolitiske organer, sådan at kommunen kan fungere som myndighed, jf. afsnit 5.1.2.

5.1.3.2 Indholdet af forvaltningens bistand til medlemmerne

Der gælder også vide rammer for indholdet af den bistand fra forvaltningen, som kommunalbestyrelsen kan beslutte, at medlemmerne kan få.

Bistanden kan således bl.a. bestå i fremskaffelse af nye eller eksisterende oplysninger, udarbejdelse af analyser af konsekvenserne af medlemmets forslag eller idéer, økonomiske og tekniske beregninger og konsekvensberegninger samt anden faglige og indholdsmæssig bistand. Sådan bistand kan f.eks. ydes i forbindelse med udarbejdelse af medlemsforslag. Bistanden kan f.eks. også bestå i administrativ, teknisk og praktisk bistand som f.eks. sekretærbistand til kopieringsopgaver og kalenderadministration samt f.eks. nedskrivning og renskrivning af forslag.

Dog skal bistanden naturligvis have relation til sager, der overhovedet kan behandles af kommunalbestyrelsen. Forvaltningen kan ikke bistå medlemmerne i deres egenskab af privatpersoner, i deres erhverv eller i deres partipolitiske virke.

Forvaltningen skal også, når den bistår de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen, overholde de almindelige pligter, som gælder for forvaltningen, herunder sandhedspligten, pligten til at handle inden for rammerne af almindelig faglighed og pligten til at være partipolitisk neutral. Pligten til at være partipolitisk neutral indebærer bl.a., at embedsmændene ikke må lade må lade deres egne (parti)politiske holdninger influere på deres bistand til medlemmerne. Pligten indebærer også, at forvaltningen ikke må rådgive

eller bistå i forbindelse med konstitueringsdrøftelser i kommunen ud over rent juridiske og valgtekniske forhold.

Kravet om forvaltningens partipolitiske neutralitet indebærer herudover, at forvaltningen ikke vil kunne give medlemmerne politisk rådgivning "på tværs af sager", herunder f.eks. om hvordan et medlem eller en gruppe ved at være fleksibel eller indtage en bestemt opfattelse i én sag, må forventes at kunne få flertal for sit forslag i en anden sag, sådan at medlemmerne hjælpes til at opnå kompromisser på tværs af flere sager.

Forvaltningen vil heller ikke kunne arbejde for at fremme de enkelte medlemmers politik over for offentligheden. Dog kan forvaltningen godt bidrage hertil i form af f.eks. bidrag til medlemmets pressemeddelelser eller talepapirer, når bistanden alene omfatter oplysninger om indholdet af et forslag, dets juridiske og økonomiske konsekvenser m.v.

5.1.3.3 Nærmere om forvaltningens bistand til medlemmerne

I de retningslinjer, som kommunalbestyrelsen kan fastsætte om forvaltningens bistand til medlemmerne, kan indgå, hvordan bistanden kan ydes.

F.eks. kan det fastsættes, om bistanden skal gives skriftligt og/eller mundtligt, herunder sådan at bistanden ydes i forbindelse med forvaltningens deltagelse i møder med medlemmer af kommunalbestyrelsen eller grupper heraf.

Som øverste daglige leder af forvaltningen har borgmesteren som udgangspunkt ret til at deltage i sådanne møder. Dog kan kommunalbestyrelsen fastsætte retningslinjer, som betyder, at borgmesteren ikke kan deltage, hvis det eller de medlemmer, der har anmodet om bistanden, ikke ønsker dette.

Et medlem af kommunalbestyrelsen kan efter reglerne om sagsindsigt få lov til at se dokumenter, som forvaltningen som led i sin bistand til andre medlemmer af kommunalbestyrelsen har forelagt eller forevist disse medlemmer.

Kommunalbestyrelsens retningslinjer om bistand fra forvaltningen skal indrettes sådan, at alle medlemmerne har lige mulighed for at benytte sig af den bistand, som tilbydes til medlemmerne.

Heri kan f.eks. indgå, at det besluttes, at der alene ydes bestemte typer af bistand, eller at der lægges et tidsmæssigt loft over, hvor mange timer forvaltningen på bruge på bistand pr. medlem.

Det indgår i kravet om ligebehandling, at alle medlemmer gøres bekendt med adgangen til at få bistand fra forvaltningen.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 6, og i afsnit IV.2.3.1-IV.2.3.6.2 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

5.2. Udgiftsgodtgørelse og anden støtte

Kommunen skal godtgøre en række bestemte udgifter, som et medlem af kommunalbestyrelsen – herunder borgmesteren og udvalgsformænd – har afholdt i forbindelse med de møder mv., der er beskrevet i lov om kommunernes styrelse – dvs. f.eks. møder i kommunalbestyrelsen eller udvalgene, herunder de såkaldte § 17, stk. 4-udvalg og budgetseminarer efter lovens § 9 a m.v.

De udgifter, som medlemmerne har krav på at få dækket, omfatter udgifter til befordring, godtgørelse for fravær fra hjemstedet, udgifter forbundet med fysisk

handicap og udgifter til pasning af syge nære pårørende.

Dog kan borgmesteren ikke modtage godtgørelse af udgifter til pasning af syge nære pårørende.

Forvaltningen vil kunne hjælpe med en afklaring af, hvilke betingelser der skal være opfyldt for, at der er krav på udgiftsgodtgørelse.

Kommunalbestyrelsen kan – udover hvad der er pligt til at godtgøre – beslutte at godtgøre andre udgifter, som er forbundet med kommunalbestyrelsesmedlemmerne – herunder borgmesterens og udvalgsformænds – deltagelse i møder m.v. som led i det kommunale hverv eller beslutte at yde anden støtte i forbindelse hermed.

Kommunalbestyrelsen kan således træffe beslutning om at godtgøre de udgifter, der har nær tilknytning til hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem. Det kan f.eks. være udgifter til kopiering, pc, internetadgang samt telefon- og avisabonnement.

Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne behandles lige med hensyn til udgiftsgodtgørelsen.

Kommunalbestyrelsen kan også træffe beslutning om at godtgøre f.eks. udgifter til sekretærhjælp som alternativ til, at kommunens administration stiller sekretærbistand til rådighed.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 16, stk. 1 og 10-12.*

5.2.1 Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til borgmesteren

Borgmesteren har en række ledelsesfunktioner efter kommunestyrelsesloven: Ud over at være formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget er borgmesteren også øverste daglige leder af administrationen.

Det er også ofte borgmesteren, der repræsenterer kommunen udadtil i forskellige sammenhænge, herunder i medierne mv.

En hensigtsmæssig varetagelse af disse funktioner kan begrunde et særligt behov for udgiftsgodtgørelse i forhold til borgmesteren.

Kommunalbestyrelsen kan – for at varetage kommunens interesse i, at borgmesteren har de bedst mulige kompetencer til at varetage sine opgaver for kommunen, herunder kompetencer af ledelsesmæssig karakter – beslutte at afholde udgifter, som har til formål at understøtte og udvikle borgmesterens kompetencer i relation til de opgaver, som borgmesteren varetager i den forbindelse.

Det kan f.eks. være mediekurser eller sprogtræning, som kan være gavnlige for en borgmester, som naturligt optræder

som kommunens talsperson i medierne. Det kan også være kurser, coachingforløb, uddannelsesforløb mv., som kan ruste borgmesteren til at varetage den politisk-administrative ledelsesopgave.

› *Læs mere om borgmesterens funktioner i kommunen i §§ 30-31 a i lov om kommunernes styrelse og i afsnit IV.1.4 og IV.2.1.4 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

5.2.2 Særligt om kommunens afholdelse af udgifter til kurser m.v. til udvalgsformænd

Med hensyn til udvalgsformænd gælder, at det – afhængig af lokale traditioner mv. – også kan være udvalgsformanden, der kommunikerer kommunens politik inden for sit/sine ansvarsområder og repræsenterer kommunen udadtil i de relevante sammenhænge.

Det betyder, at der også kan være et særligt behov for, at kommunen afholder udgifter til kurser m.v., som har til formål at understøtte og udvikle udvalgsformænds kompetencer i relation til de opgaver, som disse varetager i forbindelse med hvervet som udvalgsformand.

Udvalgsformænd har dog ikke som borgmesteren del i den daglige ledelse af administrationen og har derfor ikke samme behov for kurser m.v. i ledelse.

Der kan ikke fastsættes faste rammer for omfanget af de udgifter, som kommunalbestyrelsen kan beslutte at afholde. Udgiften skal altid vurderes konkret, så der gøres de nødvendige overvejelser om, hvorvidt udgiften er relevant for varetagelsen af det konkrete hverv. Der skal endvidere være et rimeligt forhold mellem udgiften og formålet.

› *Læs mere om udvalgsformændenes funktioner i kommunen i § 22 i lov om kommunernes styrelse og i afsnit IV.1.5 og IV.2.1.5 i Økonomi- og Indenrigsministeriets generelle udtalelse af 30. juni 2017 om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer.*

Kapitel 6

Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder og kontrolmuligheder m.v.

Dette kapitel handler om kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder i forhold til navnlig kommunens administration og borgmesterens ledelse. Enkelte af disse rettigheder er nærmere omtalt i de foregående kapitler. Det gælder bl.a. medlemmernes rettigheder under kommunalbestyrelsens møder og medlemmernes ret til at kræve en sag forelagt kommunalbestyrelsen (initiativretten).

6.1. Medlemmernes ret til oplysninger

6.1.1. Retten til sagsindsigt

Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen har som led i sit hverv ret til at gennemse sagsmateriale, der i endelig form foreligger i kommunens administration.

Ønsket om sagsindsigt skal som udgangspunkt rettes til borgmesteren, der er øverste daglige leder af kommunens administration.

En kommune kan dog fastsætte retningslinjer eller have en praksis, hvorefter medlemmer af kommunalbestyrelsen har ret til at få behandlet (visse typer af) anmodninger om sagsindsigt efter henvendelse til ansatte i forvaltningen. En praksis som den nævnte er bindende for kommunen. Forvaltningen kan derfor ikke undlade at behandle eller afslå

en anmodning om sagsindsigt med den begrundelse, at den er indgivet til forvaltningen. Dette skyldes, at forvaltningen, når den træffer afgørelser om sagsindsigt i forhold til enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer, er bundet af det almindelige forvaltningsretlige lighedsprincip.

Retten til sagsindsigt skal bidrage til kommunalbestyrelsesmedlemmets varetagelse af sit hverv som medansvarlig for alle kommunens dispositioner. Det skal desuden gøre medlemmet i stand til effektivt at føre kontrol med den kommunale administration i det omfang, vedkommende finder det nødvendigt og ønskeligt. Retten til sagsindsigt skal endvidere understøtte medlemmets muligheder for gennem sit hverv at øve indflydelse på alle kommunens anliggender.

Kommunalbestyrelsesmedlemmerne gives derfor adgang til at se alt sagsmateriale, der vedrører kommunens anliggender, herunder f.eks. oplysninger i enkeltsager, generelle sager og kommunens praksis inden for et bestemt administrationsområde.

Retten til sagsindsigt er knyttet til varetagelsen af hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem. Den skal derfor vedrøre en sag, der kan indbringes for kommunalbestyrelsen. Hvis det særligt følger af

lovgivningen, at en kommunal sag ikke kan indbringes for kommunalbestyrelsen, har kommunalbestyrelsens medlemmer ikke ret til sagsindsigt.

Der stilles ikke krav om, at kommunalbestyrelsesmedlemmet skal kunne angive den eller de sager eller det materiale, der ønskes sagsindsigt i. Det skal bare være muligt ud fra begæringen at afgrænse det, som anmodningen omfatter.

Retten til sagsindsigt omfatter kun materiale, der foreligger i endelig form i forvaltningen på det tidspunkt, hvor anmodningen ekspederes. Det indebærer, at notater eller andre dokumenter, som på dette tidspunkt endnu ikke er endeligt udformet i forvaltningen, ikke er omfattet. Det betyder endvidere, at det enkelte medlem ikke har ret til at modtage sagsindsigt i materiale, der i endelig form måtte tilgå en sag, efter at anmodningen om sagsindsigt er behandlet. For at få indsigt i nyt materiale, må medlemmet indgive en ny anmodning om sagsindsigt.

Retten til sagsindsigt omfatter alle dokumenter i endelig form, der vedrører sagen, herunder indførsler i journaler, registre og andre fortegninger. Materialet er omfattet, uanset om det befinder sig i centralforvaltningen eller i en kommunal institution.

Sagsmateriale, der ikke er udarbejdet af forvaltningen, men modtaget af kommunen fra eksterne private samarbejdspartnere, borgere eller andre offentlige myndigheder, foreligger altid i endelig form.

Sagsmateriale, der er udarbejdet af forvaltningen til forelæggelse for kommunalbestyrelsen eller et udvalg, foreligger i endelig form, når det er endeligt godkendt i forvaltningen med henblik på forelæggelsen.

Sagsmateriale, der er blevet vist til kommunalbestyrelsen, et kommunalt udvalg i en udvalgsstyret kommune eller enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer, anses for at foreligge i endelig form. Det følger af borgmesterens særlige rolle i en udvalgsstyret kommune, herunder som øverste daglige leder af administrationen med adgang til at føre tilsyn med alle dele

af forvaltningen, at forelæggelse for borgmesteren i en udvalgsstyret kommune ikke i sig selv indebærer, at materiale foreligger i endelig form.

Retten omfatter også dokumenter, der er undtaget fra retten til aktindsigt efter lov om offentlighed i forvaltningen, herunder interne dokumenter, fortrolige oplysninger m.v.

Der gælder ikke særlige begrænsninger i kommunalbestyrelsesmedlemmets ret til at anvende eller videregive information, som er erhvervet ved benyttelsen af retten til sagsindsigt. Reglerne om tavshedspligt indebærer dog, som i alle andre sammenhænge, at fortrolige oplysninger modtaget som led i sagsindsigten ikke uberettiget kan videregives.

Borgmesteren kan begrænse retten til sagsindsigt, når det er nødvendigt af hensyn til sagernes ekspedition, eller når en adgang til sagsindsigt i øvrigt vil være forbundet med uforholdsmæssigt store vanskeligheder. Det kan være tilfældet, hvor en sags ekspedition ikke kan afvente kommunalbestyrelsesmedlemmets gennemgang, eller hvor det vil være forbundet med uforholdsmæssigt store vanskeligheder at fremskaffe materialet. Det kan f.eks. være, hvis der er tale om ældre akter, eller det kræver et meget stort ressourceforbrug.

Borgmesteren er også i dette tilfælde underlagt kommunalbestyrelsens beslutninger. Det vil sige, at medlemmet kan indbringe borgmesterens afgørelser om sagsindsigt for kommunalbestyrelsen.

Hvis behandlingen af anmodninger om sagsindsigt er henlagt til forvaltningen, vil forvaltningens afslag på eller begrænsning af adgangen til sagsindsigt altid kunne indbringes for borgmesteren. I det omfang borgmesteren fastholder afslaget, vil det kunne indbringes for kommunalbestyrelsen.

Medlemmet har ret til at få tilsendt en kopi af det sagsmateriale, som den pågældende har ret til sagsindsigt i. Kommunalbestyrelsen kan dog fastsætte nærmere retningslinjer for udøvelsen af denne ret, herunder begrænsninger i retten hertil,

når det findes nødvendigt. Kommunalbestyrelsens begrænsning af retten til at modtage kopi kan ske ved fastsættelse af generelle retningslinjer eller i konkrete tilfælde. Begrænsning kan typisk ske, hvis kopiering vil være meget ressourcekrævende.

Som omtalt i kapitel 3 kan kommunalbestyrelsen beslutte, at materiale til medlemmerne kun formidles elektronisk. En sådan beslutning kan også omfatte materiale, som et medlem har ret til sagsindsigt i.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8 a, § 9 og § 11, stk. 1.*

6.1.2. Retten til at forevise materialet til andre

Det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem har som udgangspunkt ret til at vise det materiale, som medlemmet har fået tilsendt til et kommunalbestyrelses- eller udvalgsudvalg, til personer, der ikke er medlemmer af kommunalbestyrelsen. Medlemmet har herved mulighed for at forberede en sag med bistand fra sagkyndige. Dette giver dog ikke ret til at videregive fortrolige oplysninger. Muligheden for at forberede en sag med bistand fra sagkyndige er således begrænset af reglerne om tavshedspligt.

Ansvar for, at der ikke uberettiget videregives fortrolige oplysninger, påhviler det enkelte medlem. Materiale, der fremlægges til kommunalbestyrelsens møder for åbne døre, vil sjældent indeholde fortrolige oplysninger. Materiale vedrørende sager, der behandles for lukkede døre, må ikke vises til andre, hvis der herved sker videregivelse af fortrolige oplysninger.

6.1.3. Retten til at få tilsendt materiale fra andre udvalg

Ethvert medlem af kommunalbestyrelsen har ret til, efter anmodning, at få tilsendt dagsordener og udskrifter af beslutningsprotokoller, der udsendes til medlemmer af udvalg, som den pågældende ikke selv er medlem af. Retten til at få tilsendt dagsordener og udskrifter kan dog være begrænset af reglerne om tavshedspligt. Efter anmodning i det enkelte tilfælde har medlemmet også ret til sagsmateriale i

samme omfang som udvalgets medlemmer. Medlemmet kan, efter anmodning herom, således modtage det samme materiale om en sag, som udvalgsmedlemmerne modtager.

Retten til at få tilsendt udvalgsmateriale fra andre udvalg omfatter kun økonomiudvalget og de stående udvalg. Retten skal desuden ses i sammenhæng med retten til sagsindsigt. Uanset henvisningen til reglerne om tavshedspligt kan et medlem således få indsigt i alt sagsmateriale, herunder fortrolige oplysninger, der foreligger i endelig form i kommunens administration, om en udvalgs sag, der kan forelægges kommunalbestyrelsen.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 9 og § 20, stk. 6.*

6.1.4. Retten til at besøge institutioner

Som kommunalbestyrelsesmedlem har man ret til at besøge kommunens institutioner, så man på første hånd kan tale med brugerne, ansatte og pårørende. Man har dog ikke ret til at komme uanmeldt. Henvendelser fra medlemmer om sådanne besøg må ske gennem borgmesteren, som i sin egenskab af øverste daglige leder er ansvarlig for tilrettelæggelsen af forvaltningens arbejde, herunder prioriteringen af dens opgaver.

6.2. Andre medlemsrettigheder

6.2.1. Retten til at forlange ekstraordinært møde afholdt

1/3 af kommunalbestyrelsens medlemmer kan forlange, at et ekstraordinært møde skal afholdes. Formålet er at beskytte et mindretal i den situation, hvor borgmesteren og flertallet i kommunalbestyrelsen ikke ønsker at afholde et møde. Borgmesteren kan ligeledes bestemme, at der skal afholdes et ekstraordinært møde. Uanset hvem, der har ønsket mødet afholdt, er det borgmesteren, der fastsætter tid og sted herfor.

Borgmesteren har pligt til at lade det ekstraordinære møde afholde så hurtigt som muligt efter modtagelsen af et ønske herom og at tage hensyn til mindretallets ønske om afholdelse af mødet.

Varslet til et ekstraordinært møde skal dog normalt være mindst fire hverdage, idet dagsordenen for kommunalbestyrelsens møde skal udsendes senest fire hverdage før mødet. Kun hvis sagen ikke kan udsættes, vil denne frist kunne fraviges, så mødet afholdes med en kortere frist.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 2, 4 og 5.*

6.2.2. Standsningsretten

Et medlem af et udvalg kan standse udførelsen af en beslutning, som udvalget har truffet. Det gøres ved, at medlemmet på mødet til beslutningsprotokollen erklærer, at medlemmet ønsker sagen indbragt til afgørelse af kommunalbestyrelsen.

Dette er en vidtgående mindretalsbeskyttelsesregel, som fraviger det almindeligt gældende flertalsprincip. Den giver det enkelte medlem ret til at gribe ind i sagsbehandlingen. Retten gælder i økonomiudvalget og de stående udvalg.

Udøvelsen af standsningsretten skal være rettet imod en udvalgsbeslutning og gælder f.eks. ikke i forhold til udvalgets tilkendegivelser af rent informativ karakter. Reglen gælder alle beslutninger med undtagelse af beslutninger, der efter lovgivningen ikke kan indbringes for kommunalbestyrelsen, og med undtagelse af processuelle beslutninger, som ikke har virkning udadtil, som f.eks. beslutninger om indhentelse af flere oplysninger. Processuelle beslutninger, som standsningsretten ikke kan udøves over for, omfatter også økonomiudvalgets eventuelle udmeldinger til de stående udvalg i forbindelse med forberedelsen af kommunens budgetforslag samt udvalgsbeslutninger om et medlems habilitet. Derimod omfatter standsningsretten udvalgsbeslutninger, der har virkning udadtil i forhold til kommunen, herunder beslutning om høring af eksterne myndigheder eller borgere over et kommunalt forslag, som udvalget har godkendt som det, der skal danne grundlag for høringen.

Standsningsretten forudsætter ikke nogen mangel ved udvalgsbeslutningen og gælder uden hensyn til, om forsinkelsen af beslutningens udførelse kan indebære

ulemper eller omkostninger for kommunen. Sådanne negative følger må søges undgået ved at indkalde kommunalbestyrelsen ekstraordinært.

Det er en forudsætning for udøvelsen af standsningsretten, at medlemmet har været helt eller delvist til stede under udvalgets behandling af den pågældende sag. Der er ikke krav om, at medlemmet har stemt imod beslutningen. Medlemmet behøver ikke at begrunde sin anvendelse af standsningsretten. Det skal dog klart angives – ved en erklæring til beslutningsprotokollen – at beslutningen ønskes indbragt for kommunalbestyrelsen til afgørelse. Medlemmet kan indtil kommunalbestyrelsesmødet frafalde standsningsretten. Dette har den virkning, at udvalgets beslutning står ved magt.

Et medlems udnyttelse af standsningsretten hindrer ikke udvalget i at genoptage behandlingen af sagen og træffe en ny beslutning eller afgive en ændret indstilling til kommunalbestyrelsen.

Retten til at standse udførelsen af et udvalgs beslutning og forlange spørgsmål indbragt til afgørelse for kommunalbestyrelsen indebærer, at kommunalbestyrelsen i givet fald har pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt den standsede beslutning skal udføres.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 23.*

6.2.3. Retten til at indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget og formandens oplysningspligt

Ethvert udvalgsmedlem kan indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget. Formanden skal meddele udvalget de oplysninger, udvalget forlanger.

Et udvalgsmedlem har efter loven alene ret til at indbringe spørgsmål vedrørende formandens virksomhed for udvalget. Der er dog intet til hinder for, at et udvalg, f.eks. i sin forretningsorden, bestemmer, at udvalgsmedlemmerne skal have en ret til at indbringe spørgsmål inden for udvalgets område for

udvalget – svarende til den initiativret, som medlemmerne har i forhold til kommunalbestyrelsen.

Som nævnt skal formanden meddele udvalget de oplysninger, udvalget forlanger. Det er udvalgets flertal, der bestemmer, hvilke oplysninger udvalgsformanden skal afgive. Udvalget kan fastsætte en frist for afgivelsen af oplysningerne. Det følger af almindelige kommunalretlige grundsætninger, at oplysningerne skal være korrekte, og at de ikke må være vildledende.

› Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 22 stk. 3.

6.3. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes kontrolmuligheder

6.3.1. Generelt om borgmesterens virke og forholdet til kommunalbestyrelsen

Borgmesteren skal meddele kommunalbestyrelsen de oplysninger, denne forlanger. Borgmesteren er – med de begrænsninger, der følger af lovgivningen – i enhver henseende underlagt kommunalbestyrelsens beslutninger.

Borgmesteren har en række beføjelser og kompetencer. Som tidligere nævnt er borgmesteren ansvarlig for at indkalde og lede kommunalbestyrelsens møder. Borgmesteren kan endvidere afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne, som ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl. Borgmesteren er desuden formand for økonomiudvalget.

Borgmesteren har den øverste daglige ledelse af kommunens administration. Det er borgmesteren, der fordeler sagerne til de pågældende udvalg og drager omsorg for, at sager, der kræver beslutning af kommunalbestyrelsen, forelægges denne med eventuelle erklæringer.

Borgmesteren fører kontrol med sagernes ekspedition og kan udfærdige forskrifter herfor. Herudover sørger borgmesteren for, at ingen udgift afholdes eller indtægt oppebæres uden bevilling. Det er borgmesterens pligt som øverste daglige leder af kommunens administration at sørge for ekspeditionen og udførelsen af alle kommunalbestyrelsens lovligt trufne beslutninger. Borgmesteren skal også sørge for, at udvalgenes beslutninger bliver iværksat. Borgmesteren har ansvaret for, at den kommunale administration fungerer i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens og udvalgenes beslutninger.

Borgmesteren har endvidere ansvaret for, at alle formelle forhold vedrørende sags ekspeditionen er i orden. Dvs. at der er ansat tilstrækkeligt kvalificeret personale til løsningen af kommunens opgaver, at de ansatte følger god forvaltningsskik, at der internt tilrettelægges hensigtsmæssige arbejdsrutiner og kontrolprocedurer, samt at der sikres den fornødne koordination mellem sammenhængende sagsområder.

Borgmesteren har dog ikke i sin egenskab af øverste daglige leder af administrationen nogen kompetence med hensyn til sagernes indhold. Borgmesteren har således ikke instruktionsbeføjelse over

for ansatte med hensyn til, hvordan sagerne skal afgøres, eller hvilke indstillinger der skal forelægges udvalg og kommunalbestyrelse.

Borgmesteren har heller ikke kompetence til at give direktiver med hensyn til beslutninger om konkrete sagsbehandlingskridt, f.eks. afgørelse af spørgsmål om ansattes habilitet i forhold til en sag, spørgsmål om indhentelse af udtalelser og fremsendelse af oplysninger til parts-høring eller spørgsmål om meddelelse af aktindsigt. Borgmesteren kan heller ikke som øverste daglige leder omgøre administrative afgørelser.

Borgmesterens rolle som formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget og øverste daglige leder af forvaltningen giver heller ikke borgmesteren ret til at gribe ind i eller omgøre udvalgenes eller forvaltningens beslutninger og dispositioner, hvis de er i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens og/eller udvalgenes beslutninger.

Borgmesteren har ikke umiddelbart indflydelse på de stående udvalgs beslutninger. Borgmesteren har ret til at overvære udvalgs møderne, selvom borgmesteren ikke er medlem, og borgmesteren kan sammenkalde udvalg til drøftelse af sager af fælles interesse. Endelig kan borgmesteren standse behandlingen af en sag under et udvalgs område og pålægge udvalget at indbringe sagen for kommunalbestyrelsen. Det skal sikre, at der ikke træffes beslutninger i udvalgene, som et flertal i kommunalbestyrelsen ikke er enige i.

Kommunalbestyrelsen vil ikke kunne gøre indgreb i de beføjelser, som borgmesteren har efter lov om kommunernes styrelse. Det gælder også de beføjelser, som borgmesteren har som øverste leder af administrationen. Kommunalbestyrelsen er dog ikke afskåret fra at træffe beslutning af generel karakter om kommunens administrative forhold. Kommunalbestyrelsen kan således tage stilling til – og eventuelt tilsidesætte – borgmesterens konkrete beslutninger om forvaltningens indretning, arbejdstilrettelæggelse m.v., så længe der ikke herved sker en begrænsning i borgmesterens almindelige adgang til at udøve de funktioner, der tilkommer ham/hende som øverste daglige leder af kommunens administration. Kommunalbestyrelsen vil også kunne pålægge borgmesteren at ekspedere en konkret sag på en nærmere angiven måde.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 1, 2. pkt., § 18, stk. 1, § 30, § 31, stk. 1 og 3 og § 31 a.*

6.3.2. Kontrol med de beslutninger som borgmesteren træffer på kommunalbestyrelsens vegne

Borgmesteren har kompetence til at afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne, når sagen ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl.

Det er i første omgang borgmesteren, som må afgøre, om en sag ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl. Den betingelse, at en sag ikke må give anledning til tvivl, er kun opfyldt, hvis borgmesteren anser sagen for utvivlsom og også skønner, at alle de øvrige medlemmer af kommunalbestyrelsen vil anse sagen for utvivlsom. Det er ikke tilstrækkeligt, at der uden tvivl er flertal i kommunalbestyrelsen for en bestemt løsning.

Beslutninger, som efter loven skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde, kan aldrig træffes af borgmesteren på kommunalbestyrelsens vegne.

Kommunalbestyrelsen kan ikke foretage generelle indskrænkninger i borgmesterens kompetence til at afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne. Det udelukker dog ikke, at kommunalbestyrelsen

for så vidt angår borgmesterens kompetence til at afgøre sager, der ikke giver anledning til tvivl, kan bestemme, at enkelte sager eller sagstyper altid skal forelægges kommunalbestyrelsen til afgørelse. Det præciseres således, at disse sager er af en sådan beskaffenhed, at betingelsen om, at sagen ikke giver anledning til tvivl, ikke er opfyldt.

Borgmesteren har pligt til senest på førstkommande ordinære møde i kommunalbestyrelsen at orientere, når han/hun har truffet en afgørelse på kommunalbestyrelsens vegne efter nævnte regler. Det kræves alene, at borgmesteren orienterer kommunalbestyrelsen om afgørelsen, og der er ikke særlige krav til indholdet af orienteringen. Orienteringen behøver ikke at ske på det førstkommande ordinære møde, men kan ske forinden.

Ønsker et medlem af kommunalbestyrelsen en drøftelse af afgørelsen, kan vedkommende i medfør af sin initiativret indbringe spørgsmålet for kommunalbestyrelsen.

Kommunalbestyrelsen kan – når dette ikke i øvrigt er i strid med lovgivningen – godt give borgmesteren videregående beføjelser til at træffe afgørelser på sine vegne, men dette kræver enighed i kommunalbestyrelsen.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 11, stk. 1 og § 31, stk. 1 og 2.*

6.3.3. Kontrolmuligheder i forhold til kommunens regnskab

6.3.3.1. Kommunalbestyrelsens behandling af kommunens årsregnskab

Kommunens årsregnskab aflægges af økonomiudvalget til kommunalbestyrelsen. Der findes nærmere regler om kommunens regnskabsaflæggelse i bekendtgørelsen om kommunernes budget, regnskabsvæsen, revision m.v.

Kommunalbestyrelsen afgiver årsregnskabet til revisionen. Beslutningen herom skal træffes af kommunalbestyrelsen på et møde og kan ikke overlades til et udvalg eller til administrationen. Kommunalbestyrelsens beslutning om afgivelse

af årsregnskabet til revision indebærer en stillingtagen til, om regnskabet med bilag foreligger i den foreskrevne form, så det kan undergives revision. Denne beslutning indebærer derimod ikke nogen godkendelse af regnskabet.

Kommunalbestyrelsens behandling af årsregnskabet ved afgivelsen heraf til revisionen betyder, at alle kommunalbestyrelsesmedlemmer har mulighed for at gøre sig bekendt med årsregnskabet, når det foreligger fra økonomiudvalget.

Medlemmerne har mulighed for at stille forslag om, at der skal gives revisionen særlige instrukser i forbindelse med afgivelsen af regnskabet, f.eks. om nærmere undersøgelser af bestemte områder. Medlemmerne vil ligeledes have mulighed for at stille forslag om ændrede eller supplerende bemærkninger til regnskabet eller om ændring af regnskabsprocedurer for fremtiden, hvis der, f.eks. som følge af overskredne bevillinger, findes at være anledning hertil.

Revisionens beretning om årsregnskabet meddeles økonomiudvalget og – for så vidt angår bemærkninger, der ikke umiddelbart henhører under økonomiudvalget – også det relevante stående udvalg.

Når revisionens årsberetning foreligger, træffer kommunalbestyrelsen på et møde afgørelse med hensyn til de fremkomne bemærkninger og regnskabs godkendelse. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke overlade denne beslutning til andre. Herved sikres det blandt andet, at den samlede kommunalbestyrelse tager stilling til revisionens bemærkninger og regnskabs endelige godkendelse, og at offentligheden orienteres om det. Kommunalbestyrelsen skal således træffe en egentlig beslutning om, hvorvidt revisionens bemærkninger giver anledning til at foretage videre og i givet fald hvad. Det er ikke tilstrækkeligt, at kommunalbestyrelsen tager revisionens bemærkninger til efterretning.

Kommunalbestyrelsesmedlemmerne har mulighed for at stille forslag i kommunalbestyrelsen om eventuelle konkrete foranstaltninger til at sikre fremtidig overholdelse af bevillinger eller ændrede

regnskabsprocedurer. Kommunalbestyrelsesmedlemmerne kan endvidere stille forslag om andre reaktioner som følge af f.eks. afvigelser mellem budgettets bevillinger og indholdet af det endelige årsregnskab.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 45.*

6.3.3.2. Særligt vedrørende delberetninger fra revisionen

Revisionen afgiver som omtalt en årsberetning om revisionen af kommunens årsregnskab. Revisionen afgiver i øvrigt delberetninger, når det er foreskrevet, eller når revisionen finder det hensigtsmæssigt. Også delberetninger skal afgives til økonomiudvalget og eventuelt også til relevante fagudvalg. Kommunalbestyrelsen behandler herefter delberetningerne i et møde. Dette svarer til, hvad der gælder for årsberetningen.

Kommunalbestyrelsens behandling af delberetninger kan således også give kommunalbestyrelsesmedlemmer anledning til at fremsætte forslag i relation til eksempelvis budgetoverholdelse og regnskabsprocedurer. Proceduren for behandlingen af revisionens delberetninger er fastsat i bekendtgørelsen om kommunernes budget, regnskabsvæsen, revision m.v.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 42 stk. 4.*

6.3.3.3 Udsendelse af revisionsberetninger senest syv dage efter modtagelsen

Borgmesteren skal senest syv dage efter kommunens modtagelse af en revisionsberetning sørge for, at den udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer. Dette gælder såvel årsberetningen som delberetninger og sikrer, at det enkelte medlem af kommunalbestyrelsen bliver orienteret umiddelbart efter kommunens modtagelse af en beretning fra revisionen. Det enkelte medlem og kommunalbestyrelsen vil herefter kunne tage stilling til, om delberetningen giver behov for en foreløbig drøftelse i kommunalbestyrelsen forud for den behandling i udvalg og kommunalbestyrelse, som lovgivningen kræver.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 42 b.*

6.3.3.4. Mundtlig forelæggelse af revisionsberetninger

Revisionen har adgang til mundtligt at forelægge sine beretninger for kommunalbestyrelsen. Mindst en fjerdedel af kommunalbestyrelsens medlemmer har ret til at kræve en sådan forelæggelse. Der er ikke noget krav om, at anmodningen om mundtlig forelæggelse af en revisionsberetning skal ske i forlængelse af revisionens afgivelse af beretningen eller af kommunalbestyrelsens medlemmers modtagelse heraf.

Borgmesteren fastsætter tid og sted for forelæggelsen af en revisionsberetning. Det antages at skulle ske så hurtigt som muligt efter modtagelsen af anmodningen herom. Borgmesteren skal samtidig sørge for, at en indkaldelse og det fornødne materiale til revisionens forelæggelse udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage inden forelæggelsen. Fristen kan kun overskrides, hvis forelæggelsen ikke kan udsættes. Undtagelse fra fristen kan f.eks. ske, hvis der umiddelbart efter anmodningen til borgmesteren om mundtlig forelæggelse af beretningen for kommunalbestyrelsen, skal afholdes møde i økonomiudvalget eller kommunalbestyrelsen, hvor der skal træffes beslutning om eventuelle dispositioner på baggrund af revisionens beretning. I sådanne tilfælde skal borgmesteren sørge for, at det fornødne materiale sendes til medlemmerne snarest muligt.

Forelæggelsen af revisionsberetningen er ikke et egentligt kommunalbestyrelsesmøde, men en orientering fra revisionens side. Forelæggelsen er således ikke åben for offentligheden. Kommunalbestyrelsen kan dog tillade, at andre end medlemmerne og revisionens repræsentanter, f.eks. særlige sagkyndige eller ansatte i kommunen, deltager i forelæggelsen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere ikke træffe beslutninger under forelæggelsen. De oplysninger, der kommer frem, kan give det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem og kommunalbestyrelsen anledning til at overveje, om der er behov

for at tage særlige initiativer i anledning af revisionens bemærkninger ud over det, som den ordinære behandling af betretningen i kommunens udvalg og kommunalbestyrelse har givet eller kan give anledning til.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 42 c.*

6.4. Reglerne om fritagelse, suspension og afsættelse af borgmesteren

Den nyvalgte kommunalbestyrelse vælger sin formand – borgmesteren – ved flertalsvalg på det konstituerende møde. Både valget af borgmesteren og kommunalbestyrelsens næstformand (næstformænd) har virkning for hele funktionsperioden.

Kommunalbestyrelsen kan efter anmodning fra borgmesteren fritage borgmesteren fra sit hverv, men dette kan tidligst ske umiddelbart før det tidspunkt, som fritagelsen skal have virkning fra. En beslutning eller en aftale om tidsbegrænsning af borgmesterens valgperiode vil således ikke være retligt bindende, heller ikke selvom borgmesteren selv har tilsluttet sig den.

Hvis en borgmester forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse, kan kommunalbestyrelsen beslutte ved almindeligt flertal at fratage borgmesteren de opgaver, som pligttilsidesættelsen vedrører, og overlade opgaverne til et andet kommunalbestyrelsesmedlem.

Hvis en borgmester forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse, kan kommunalbestyrelsen, hvis pligttilsidesættelsen er særlig grov, beslutte ved almindeligt flertal at afsætte borgmesteren. Kommunalbestyrelsen indgiver i givet fald en begrundet indstilling til Valgbarhedsnævnet. Nævnet skal herefter vurdere, om betingelserne for afsættelse er opfyldt. Det betyder, at det er op til kommunalbestyrelsen at beslutte, om der skal tages initiativ til at iværksætte en proces, der kan lede frem til borgmesterens afsættelse. Valgbarhedsnævnet skal alene vurdere, om betingelserne for afsættelse af borgmesteren er opfyldt, ikke om det er et hensigtsmæssigt skridt.

Endvidere kan kommunalbestyrelsen over for Valgbarhedsnævnet begære suspension af borgmesteren, når denne er tiltalt for et strafbart forhold med en strafferamme på fire år eller derover. Suspension forudsætter i disse tilfælde, at lovovertrædelsen vil medføre tab af borgmesterens valgbarhed i tilfælde af domfældelse i overensstemmelse med anklageskriftet, og at suspension i øvrigt ikke kan anses for betænkelig. Det er Valgbarhedsnævnet, der vurderer, om betingelserne for suspension er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen kan desuden under visse betingelser afsætte borgmesteren, hvis kommunalbestyrelsen ikke har tillid til borgmesteren. Mistilliden skal have baggrund i borgmesterens tilsidesættelse af den agtelse og værdighed,

som hvervet kræver. Afsættelse på grund af kvalificeret mistillid kræver, at mindst ni tiendedele af kommunalbestyrelsens samtlige medlemmer ved to behandlinger af sagen står bag en vedtagelse om afsættelse af borgmesteren og begrundelsen herfor. Det vil dog altid være tilstrækkeligt, at samtlige andre kommunalbestyrelsesmedlemmer end borgmesteren stemmer for en afsættelse. Borgmesteren har mulighed for at indbringe kommunalbestyrelsens vedtagelse om afsættelse på grund af mistillid for Valgbarhedsnævnet. Valgbarhedsnævnet vurderer herefter, om kommunalbestyrelsens vedtagelse om afsættelse har været lovlig.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 6 og § 7, stk. 2 og §§ 66-66 d.*

6.5. Nye regler om beskyttelse af kommunalbestyrelsesmedlemmers e-mail m.v.

Fra den 1. januar 2018 vil en kommune ikke kunne være berettiget til at gå ind i et kommunalbestyrelsesmedlems e-mails eller sms'er, som medlemmet har modtaget eller sendt med f.eks. en e-mailkonto eller en mobiltelefon, som medlemmet har fået stillet til rådighed af kommunen. Det er dog en forudsætning for denne beskyttelse, at kommunalbestyrelsesmedlemmet har brugt sin e-mail m.v. som led i sit hverv som kommunalbestyrelsesmedlem.

Kapitel 7

Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter

7.1. Mødepligt og stedfortræderindkaldelse ved forfald

7.1.1. Mødepligt og lovligt forfald

Enhver, der er opstillet som kandidat og vælges som medlem af en kommunalbestyrelse, er som udgangspunkt forpligtet til at modtage valget som kommunalbestyrelsesmedlem. Det følger af lov om kommunale og regionale valg, der også indeholder bestemmelser om, hvordan kommunalbestyrelsen kan fritage et medlem for valget, hvis vedkommende af en række nærmere angivne grunde har rimelig grund til at ønske sig fritaget.

Lov om kommunale og regionale valg indeholder desuden regler om, at man ikke længere kan sidde i kommunalbestyrelsen, hvis man fraflytter kommunen. Ved midlertidig fraflytning på op til 6 måneder kan man indtage sin plads igen, når man vender tilbage. Det giver mulighed for studieophold eller længere forretningsrejser, men man skal huske at oplyse om fraflytningen – og ønsket om at vende tilbage.

Kommunalbestyrelsesmedlemmer har som udgangspunkt pligt til at modtage valg til formand eller næstformand for kommunalbestyrelsen, til udvalg, kommissioner, bestyrelser o. lign. og til at udføre hverv, som kommunalbestyrelsen pålægger dem.

Pligten til at udføre hvervet i funktionsperioden indebærer navnlig, at der som udgangspunkt er mødepligt i kommunalbestyrelsen og i udvalg. Mødepligten omfatter også de seminarer, der afholdes efter § 9 a i lov om kommunernes styrelse, og revisionens mundtlige fremlæggelse af revisionsberetninger.

Mødepligten indebærer bl.a., at der ikke i kommunalbestyrelsen kan indgås clearingaftaler i forbindelse med afstemninger.

Selvom der er mødepligt, kan et medlem godt have lovligt forfald, og medlemmet har ikke altid pligt til at lade kommunalbestyrelsesarbejdet komme i første række.

Hverken mødepligten eller spørgsmålet om, hvornår der foreligger lovligt forfald, er direkte beskrevet i lov om kommunernes styrelse. Loven nævner dog en række omstændigheder, der kan begrunde, at et medlem har lovligt forfald. Her er nævnt helbredstilstand, graviditet, barsel, adoption, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger eller lignende.

Et medlem, som er forhindret i at deltage i et kommunalbestyrelsesmøde, skal meddele borgmesteren dette inden mødet.

Et kommunalbestyrelsesmedlem er valgt for hele valgperioden, med mindre medlemmet mister sin valgbarhed eller opnår fritagelse for medlemshvervet. Det gælder også, selv om medlemmet forlader det parti eller den liste, vedkommende er valgt for, og bliver løsgænger eller medlem af et andet parti eller en anden liste. Også valg til udvalgshverv har virkning for hele valgperioden. Der kan derfor ikke vælges et nyt medlem til et udvalg eller ske omkonstituering af udvalgene, med den begrundelse at et medlem skifter parti eller liste eller bliver løsgænger.

› Læs mere i lov om kommunale og regionale valg §§ 100, 102 og 103, lov om

kommunernes styrelse § 7, § 9 a, § 15, stk. 2, § 17, stk. 3 og § 42 c samt normalforretningsordenen for kommuner § 2.

7.1.2. Forfaldsgrunde

Nedenfor anføres nogle vejledende bemærkninger til de lovlige forfaldsgrunde, der er nævnt i lov om kommunernes styrelse.

Helbredstilstand:

Et medlem kan være lovligt forhindret i at møde pga. sygdom. En nærtstående persons sygdom kan også begrunde lovligt fravær.

Barsel eller adoption:

Dette kan begrunde lovligt forfald både for kvindelige og mandlige medlemmer.

Andet offentligt hverv:

Hvis et medlem har pligt til at varetage et andet offentligt hverv, kan dette begrunde lovligt forfald. Dette kan f.eks. være hverv som regionsrådsmedlem. Ved sådanne hverv vil det ofte være op til medlemmet selv at beslutte, hvilket hverv som varetages, og hvilket hverv der i den konkrete situation meddeles forfald til. Dette gælder også hvervet som folketingsmedlem. I andre tilfælde kan det følge af det pågældende hvervs nærmere indhold, at det har forrang. Her kan eksempelvis peges på hverv som nævning, domsmand eller militær indkaldelse.

Forretninger:

Pligter som følge af et ansættelsesforhold kan begrunde lovligt forfald. Et medlem er således ikke forpligtet til at gøre brug af den betingede ret til fravær fra arbejdet til at varetage kommunalbestyrelsesarbejde. Også selvstændige erhvervsinteresser kan begrunde fravær fra kommunalbestyrelsesarbejdet, hvis det er nødvendigt for at undgå alvorlig ulempe eller tab.

Eller lignende:

Tilføjelsen angiver, at de anførte grunde ikke er udtømmende. Eksempelvis kan

fravær på grund af studier være en lovlig forfaldsgrund. Det samme gælder afholdelse af ferie. Der er i den forbindelse ikke noget krav om, at medlemmet skal have optjent ferie efter ferielovens regler.

> Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 15, stk. 2 og § 16 b.

7.1.3. Stedfortræderindkaldelse ved forfald i kommunalbestyrelsen

Den stedfortræder, som efter nedenstående regler kan eller skal indkaldes til kommunalbestyrelsesmødet, er den stedfortræder, der ifølge valgopgørelsen står øverst på stedfortræderlisten for den kandidatliste, den pågældende er valgt på.

Når et medlem på grund af sin helbredstilstand er forhindret i at deltage i et møde i kommunalbestyrelsen, kan de medlemmer, der er valgt på den samme kandidatliste, kræve stedfortræderen indkaldt til mødet.

Muligheden for stedfortræderindkaldelse til et enkelt møde gælder også ved et medlems forfald til det konstituerende møde eller 2. behandlingen af kommunens årsbudget. Kravet er her blot, at der skal være tale om lovligt forfald. Der henvises til ovenstående om lovlige forfaldsgrunde. Der kan efter denne regel indkaldes en stedfortræder ved et medlems lovligt forfald i alle tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen behandler konstituerings spørgsmål og til kommunalbestyrelsens endelige behandling af årsbudgettet.

I de nævnte tilfælde er det de valgte medlemmer på kandidatlisten, som – i sidste instans ved flertalsafgørelse – bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes. Er alene det forhindrede medlem valgt på kandidatlisten, kan stedfortræderen kræve sig indkaldt, hvis medlemmet – f.eks. på grund af sygdom – er ude af

stand til at fremsætte krav herom. Beslutningen skal træffes i det enkelte tilfælde, og medlemmerne på listen kan ikke generelt beslutte, at stedfortræder altid eller aldrig skal indkaldes.

Borgmesteren har desuden pligt til at indkalde stedfortræderen for et medlem, der har lovligt forfald til sine kommunale hverv, når dette må forventes at vare mindst en måned. Dette omfatter ethvert lovligt forfald. Det er den forventede varighed af forfaldet, som er afgørende for, om stedfortræderen skal indkaldes. I de nævnte tilfælde er det borgmesteren, og ikke de valgte medlemmer på kandidatlisten, der bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes.

Når det lovlige forfald forventes at vare mindst en måned, skal borgmesteren indkalde stedfortræderen, uanset på hvilken måde borgmesteren får oplysning om forfaldet. Det enkelte medlem har dog pligt til at melde forfald.

Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten træffe bestemmelse om, at borgmesteren skal indkalde stedfortræderen ved lovligt forfald af kortere varighed end en måned. Hvis der er en bestemmelse herom i styrelsesvedtægten, har borgmesteren samme pligt som ved længerevarende forfald til at indkalde stedfortræderen, når forfaldsgrunden ventes at have mindst den varighed, som kommunalbestyrelsen har fastsat. Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten fastsætte, at stedfortræder skal indkaldes ved ethvert lovligt forfald, uanset varighed.

I alle tilfælde af stedfortræderindkaldelse træffer kommunalbestyrelsen beslutning om, hvorvidt betingelserne for stedfortræderindkaldelse er opfyldt. Det omfatter bl.a. spørgsmål om, hvorvidt der foreligger lovligt forfald, og om det er rette stedfortræder, der er indkaldt.

Det er en del af borgmesterens pligter som mødeleder at sørge for, at der

foreligger de fornødne oplysninger og dokumentation, så kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om godkendelse af stedfortræderindkaldelsen.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 15, stk. 1, 2 og 4.*

7.1.4. Stedfortræderindkaldelse ved forfald i udvalg

Når et udvalgsmedlem har forfald af en forventet varighed af mindst en måned, kan den valggruppe, der har valgt medlemmet, bestemme, at et andet medlem indtræder i udvalget, så længe hindringen varer.

Det er den valggruppe, der har valgt medlemmet til udvalget, som afgør, om betingelserne for at indkalde en stedfortræder er opfyldt. Hvis det medlem, der har forfald, også er medlem af kommunalbestyrelsen – således som det f.eks. er tilfældet for medlemmer af stående udvalg og økonomiudvalget – vil gruppen dog kun kunne indkalde en stedfortræder, hvis betingelserne for at indkalde stedfortræder i kommunalbestyrelsen er opfyldt. Det er altså normalt ikke muligt at have lovligt forfald i udvalg og fortsat deltage i kommunalbestyrelsens møder.

Stedfortræderen skal også opfylde de betingelser, som gælder for at være medlem af det pågældende udvalg. For så vidt angår økonomiudvalget og de stående udvalg skal vedkommende altså være medlem af kommunalbestyrelsen.

Hvis valggruppen ønsker at indkalde den stedfortræder (for det medlem, der har forfald), som indkaldes til kommunalbestyrelsen, kan dette først ske, når kommunalbestyrelsen har godkendt stedfortræderindkaldelsen. Valggruppen kan i stedet vælge at indkalde et andet medlem af kommunalbestyrelsen som stedfortræder i økonomiudvalget eller et stående udvalg.

Kommunalbestyrelsen kan fastsætte i styrelsesvedtægten, at valggruppen kan indkalde en stedfortræder ved lovligt forfald i et udvalg af kortere forventet varighed end en måned. Dette gælder dog kun, hvis kommunalbestyrelsen har truffet beslutning om stedfortræderindkaldelse i kommunalbestyrelsen ved forfald af

kortere forventet varighed end en måned. Varigheden af det forventede forfald i udvalg, som kan begrunde stedfortræderindkaldelse, kan heller ikke være kortere end varigheden af det forventede forfald, som kan begrunde stedfortræderindkaldelse i kommunalbestyrelsen. Dette er for at hindre, at der kan indkaldes en stedfortræder i udvalg i tilfælde, hvor der ikke kan indkaldes en stedfortræder i kommunalbestyrelsen. Er de nævnte betingelser opfyldt, er der dog mulighed for stedfortræderindkaldelse alene i et enkelt udvalgs møde. Dette kan ske, hvis der efter kommunens styrelsesvedtægt skal ske stedfortræderindkaldelse ved forfald til et enkelt møde i kommunalbestyrelsen, og det samme er fastsat for så vidt angår udvalgs møder.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 15, stk. 2, 2. pkt. og § 28, stk. 2.*

7.1.5. Lønmodtageres ret til fravær fra arbejdet

Et medlem af kommunalbestyrelsen, der er lønmodtager, har ret til fravær fra arbejdet i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til deltagelse i møder i kommunalbestyrelsen og dennes udvalg, underudvalg samt deltagelse i møder i forbindelse med varetagelse af visse andre kommunale hverv m.v.

Retten til fravær gælder ikke mødeforberedelse, besigtigelser, tilsynsforretninger og repræsentative opgaver. Deltagelse i partigruppemøder eller partimøder er heller ikke omfattet.

Retten til fravær fra arbejdet omfatter endvidere ikke tilfælde, hvor afgørende hensyn til arbejdets varetagelse taler imod, at der gives ret til fravær. Ved vurderingen af, om der foreligger afgørende hensyn til arbejdets varetagelse, skal der lægges vægt på fraværets omfang og på arbejdsgiverens mulighed for at erstatte den fraværende arbejdskraft.

Retten til fravær gælder endvidere ikke for borgmesteren, da borgmesterhvervet er et heltidshverv.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 16 b og § 16, stk. 1, litra a-e*

7.2. Inhabilitet

At være inhabil som kommunalpolitiker betyder, at man ikke må deltage i en sags behandling, fordi man har en særlig tilknytning til sagen ud over arbejdet i kommunalbestyrelsen. Eksempelvis hvis sagen omhandler en selv, ens familie, ens egen arbejdsplads eller virksomhed. Reglerne om inhabilitet er til for at forhindre, at private interesser bevidst eller ubevidst overtrumfer de almene interesser, man er valgt til at varetage på kommunens vegne. Samtidig er reglerne til for at beskytte kommunalpolitikere fra mistanke om magtmisbrug og for at opretholde tilliden til det politiske system. Det er vigtigt at understrege, at man ikke er inhabil, bare fordi man interesserer sig for en sag. Politikere vælges netop, fordi de har noget på hjertet – og engagementet i en sag kommer tit, fordi man har kendskab til området.

Selvom man skulle blive erklæret inhabil, må man stadig udtale sig om sagen – også i pressen – men man må ikke deltage i sagens behandling i kommunalbestyrelsen.

Der er to former for inhabilitet: Speciel inhabilitet, som betyder, at man ikke må deltage i behandlingen af en specifik sag, og generel inhabilitet, som betyder, at man ikke kan varetage en bestemt post, fordi man har interesser, et job eller en position, der vil føre til en række specielle inhabilitetstilfælde.

7.2.1. Generel inhabilitet

Spørgsmålet om generel inhabilitet skal man forholde sig til i forbindelse med kommunens konstituering og ved udpegelse til tillidsposter undervejs i valgperioden.

Man er blandt andet inhabil i forhold til at bestride en bestemt post i følgende tilfælde:

- › Kommunaldirektøren kan ikke samtidig sidde i byrådet i den kommune, han arbejder i. Bliver han valgt, må han fratræde stillingen som kommunaldirektør.
- › Borgmesteren må ikke være ansat i kommunen, og vedkommende kan

ikke samtidig være formand for regionsrådet. Alle andre medlemmer af kommunalbestyrelsen må godt være ansat i kommunen.

- › Man kan ikke sidde i et udvalg, hvis man samtidig selv – eller ens ægtefælle – er ansat som chef med ledelsesansvar på området. Eksempelvis kan en skoleleder ikke sidde i kommunens børne- og ungeudvalg. Dette er for at forhindre, at man vælges til en post, hvor man i realiteten er sin egen eller sin ægtefælles chef. Har man orlov fra stillingen, kan man godt sidde i udvalget.
- › Man må ikke sidde i økonomiudvalget, hvis man er ansat i kommunens økonomi- eller personaleforvaltning eller har en lederstilling, der er underlagt forvaltningen. Desuden er de øverste embedsmænd i de enkelte forvaltninger udelukket fra økonomiudvalget. Igen gælder reglen også, hvis det er ens ægtefælle, der bestrider posten.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 6, stk. 3 og § 29.*

7.2.2. Speciel inhabilitet

Et kommunalbestyrelsesmedlem kan have en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen.

De almindelige regler om speciel inhabilitet findes i forvaltningsloven. Uden for det område, som er direkte omfattet af forvaltningsloven, finder principperne i forvaltningsloven tilsvarende anvendelse.

Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er afskåret fra at deltage i en sags behandling, hvis vedkommende har et sådant forhold til sagen eller dens parter, at det, ud fra en generel vurdering, kan vække tvivl om, hvorvidt den pågældende vil kunne behandle sagen på en upartisk måde.

En beslutning om at anse et kommunalbestyrelsesmedlem for inhabilt indebærer ingen tilkendegivelse om, at det pågældende medlem konkret må antages at ville lægge vægt på usaglige hensyn.

Formålet med inhabilitetsreglerne er således ikke alene at sikre, at den enkelte sag behandles korrekt, men også, at der ikke skabes mistillid til den offentlige forvaltning.

Samtidig skal det sikres, at der ikke i unødigt omfang lægges hindringer i vejen for, at kommunalbestyrelsesmedlemmer kan deltage i sagsbehandlingen i kommunalbestyrelsen og i kommunalbestyrelsens udvalg som repræsentanter for almindelige synspunkter eller interesser, der kan være grundlaget for deres valg.

Afgørelsen af inhabilitetsspørgsmål beror på en samlet vurdering, hvor forskellige hensyn skal afvejes over for hinanden.

Et kommunalbestyrelsesmedlem er som udgangspunkt inhabilt i forhold til en konkret sag, når:

- › medlemmet har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er tidligere i samme sag har været repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- › medlemmets nærtstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagen eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- › medlemmet deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening eller en anden privat juridisk person, der har en særlig interesse i sagens udfald,
- › sagen vedrører klage over eller udøvelse af kontrol eller tilsynsvirksomhed over for en anden offentlig myndighed, og medlemmet tidligere hos denne myndighed har medvirket ved den afgørelse eller ved gennemførelsen af de foranstaltninger, som sagen angår, eller
- › der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om medlemmets upartiskhed.

Det forhold, at et kommunalbestyrelsesmedlem har en generel eller ideelt betonet interesse i en bestemt sags udfald, kan ikke normalt føre til, at medlemmet må anses som inhabilt i forhold til den pågældende sag. At et kommunalbestyrelsesmedlem har udtalt sig om sin opfattelse af en sag før dennes behandling i kommunalbestyrelsen medfører heller ikke, at der foreligger inhabilitet.

Inhabilitet foreligger ikke, hvis der, som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen, ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Forvaltningslovens principper om inhabilitet gælder også i forhold til sager af generel karakter, f.eks. struktur, plan- og budgetbeslutninger. Jo mere generel en sag er, desto stærkere skal et kommunalbestyrelsesmedlems interesse i sagens udfald imidlertid være for, at inhabilitet kan komme på tale.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 14, stk. 1 og forvaltningsloven § 3, stk. 1 og 2.*

7.2.3. Eksempler vedrørende speciel inhabilitet

I det foregående afsnit er reglerne om, hvornår der foreligger speciel inhabilitet, beskrevet mere generelt. I det følgende nævnes nogle eksempler på reglernes betydning i praksis:

- › Man står frit til at stemme på sig selv ved valg til poster i kommunalbestyrelsen – også selvom posten giver et honorar.
- › Som kommunalt ansat er man ikke inhabil alene, fordi en sag omhandler det område, som man er ansat inden for. Berører sagen vedkommendes ansættelses- eller arbejdsforhold på særlig vis, kan der dog være tale om inhabilitet.

- › Der skal meget til, før man kan erklæres inhabil i generelle sager. Man er ikke inhabil i drøftelser om undervisningsniveauet i kommunens skoler, selvom man har børn i skolen. Diskuterer kommunalbestyrelsen en omlægning af hovedgaden, er man kun inhabil, hvis man har økonomiske interesser på spil – eksempelvis hvis man ejer en virksomhed, hvis økonomi vil blive påvirket væsentligt.

- › Medlemskab af en interesseorganisation eller forening fører ikke til inhabilitet, medmindre sagen omhandler organisationen eller foreningen. Et medlem af en spejderforening kan godt være med til at bevilge flere penge til kultur- og fritidsaktiviteter, men må ikke deltage i beslutninger om, hvorvidt netop hans gruppe skal have støtte.

- › Varetager man en bestyrelsespost i en virksomhed, institution eller lignende, er man inhabil, når kommunen behandler sager, hvor virksomheden, institutionen m.v. er involveret. En vigtig undtagelse er dog, at man ikke er inhabil, hvis man er udpeget af kommunalbestyrelsen til at sidde i den pågældende bestyrelse. Der kan dog være tilfælde, hvor man alligevel er inhabil, f.eks. hvis det er vigtigt i den sag, som kommunalbestyrelsen behandler om selskabet, at have distance til selskabet.

- › Man må godt varetage flere offentlige hverv og behandle samme sag i flere forskellige sammenhænge, medmindre der er et modsætningsforhold mellem institutionerne. Man kan eksempelvis godt sidde i både kommunalbestyrelsen og regionsrådet – men i sådanne tilfælde må man ikke deltage i behandlingen af en sag, hvor kommunalbestyrelsen og regionsrådet indgår privatretlige aftaler.

7.2.4. Underretningspligt om forhold der kan give anledning til tvivl om habiliteten

Et kommunalbestyrelsesmedlem skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis der foreligger forhold, som kan give anledning til tvivl om vedkommendes habilitet.

Borgmesteren eller kommunalbestyrelsen er i almindelighed ikke forpligtede til at søge de faktiske forhold nærmere belyst i tilfælde, hvor et kommunalbestyrelsesmedlem tilkendegiver, at vedkommende anser sig for inhabil. Hvis spørgsmålet ønskes undergivet forhandling, kan medlemmet imidlertid ikke undslå sig fra – om fornødent for lukkede døre – at meddele nærmere oplysninger om det eller de forhold, der kan rejse tvivl om den pågældendes inhabilitet.

Inhabilitetsgrunde kan fremtræde som mere eller mindre åbenbare. Ved inhabilitet som følge af tilknytning til selskaber m.v. vil det f.eks. ofte være vanskeligt for udenforstående at gennemskue de omstændigheder, der eventuelt kan begrunde inhabilitet. Men også i andre situationer vil den berørte selv være den eneste – eller i hvert fald den nærmeste – til at være (og gøre) opmærksom på eventuelle inhabilitetsgrunde.

En undtagelse fra underretningspligten følger af forvaltningsloven i tilfælde, hvor det er åbenbart, at forholdet er uden betydning. Undtagelsesbestemmelsen må fortolkes snævert, dels fordi det er af stor betydning, at alle omstændigheder af blot nogen relevans bringes frem til vurdering, dels fordi der sjældent vil være særlige hensyn, som kan tale imod oplysning om de pågældende forhold.

Medlemmets egen, subjektive vurdering af forholdets (manglende) betydning er ikke afgørende.

> Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 14, stk. 2 og forvaltningslovens § 6, stk. 1.

7.2.5. Betydningen af inhabilitet

Den, der er inhabil i forhold til en konkret sag, må ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag. Sammenholdt med, at kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt et medlem har en sådan interesse i en sag, at han er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen, betyder dette, at et kommunalbestyrelsesmedlem, der er inhabil i forhold til en konkret sag, er udelukket fra at beskæftige sig med sagen i alle stadier af dens behandling.

Medlemmet kan derimod godt deltage i selve kommunalbestyrelsens behandling og afgørelse af, hvorvidt medlemmet er inhabil.

> Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 14, stk. 1, forvaltningslovens § 3, stk. 3 og normalforretningsordenen § 8.

7.2.6. Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet

Såfremt et medlem må forventes at blive erklæret inhabil i forhold til en sag, der skal behandles på kommunalbestyrelsens møde, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste kræve stedfortræderen indkaldt til at deltage i sagens behandling.

Det er de valgte medlemmer på kandidatlisten, som – i sidste instans ved flertalsafgørelse – bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes. Er kun det inhabile medlem valgt på den pågældende liste, kan vedkommende begære stedfortræderen indkaldt. Stedfortræderen kan ikke begære sig selv indkaldt.

Hvis kommunalbestyrelsen træffer beslutning om et medlems inhabilitet, uden at stedfortræderen er indkaldt, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste, kræve sagen udsat til det efterfølgende kommunalbestyrelsesmøde. Dette gælder dog ikke, hvis 2/3 af de tilstedeværende medlemmer modsætter sig det, eller hvis en udsættelse vil medføre overskridelse af frister, der er fastsat i lovgivningen eller af andre myndigheder.

Reglen skal ses i lyset af, at det følger af forvaltningsloven, at et inhabilt medlem kan deltage i behandlingen af en sag i tilfælde, hvor behandlingen af sagen ikke uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser kan udsættes, og hvor kommunalbestyrelsen ellers ville miste sin beslutningsdygtighed. Er et inhabilt medlem som følge heraf berettiget til at deltage i behandlingen af en sag, opstår der ikke spørgsmål om stedfortræderindkaldelse og derfor heller ikke spørgsmål om udsættelse af sagen efter ovennævnte regel.

Hvis behandlingen af sagen kan udsættes uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser, kan et inhabilt medlem ikke deltage, uanset om kommunalbestyrelsen mister sin beslutningsdygtighed. I dette tilfælde opstår der spørgsmål om stedfortræderindkaldelse og eventuel udsættelse af sagen som følge af medlemmets inhabilitet.

Et kommunalbestyrelsesmedlem, der er inhabilt i forhold til en sag, må heller ikke deltage i udvalgsbehandlingen heraf. Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten bestemme, at den valggruppe, der har valgt et udvalgsmedlem, der må forventes at blive erklæret inhabil i forhold til en sag, der skal behandles i udvalget, kan bestemme, at et andet medlem i givet fald indtræder i udvalget ved sagens behandling. Stedfortræderindkaldelse ved

inhabilitet i udvalg forudsætter således, at kommunalbestyrelsen i styrelsesvedtægten har valgt denne ordning.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 14, stk. 3 og 4, § 28, stk. 3 og forvaltningslovens § 4, stk. 2.*

7.3. Tavshedspligt

7.3.1. Reglerne om tavshedspligt

Som kommunalbestyrelsesmedlem er man omfattet af reglerne om tavshedspligt.

Tavshedspligt betyder, at man ikke må røbe fortrolige faktiske oplysninger fra den offentlige forvaltning over for almenheden eller uvedkommende privatpersoner.

Som kommunalbestyrelsesmedlem er man underlagt reglerne om tavshedspligt både under og efter varetagelsen af hvervet.

Det er strafbart for den, der virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, uberettiget at videregive eller udnytte en tavshedsbelagt oplysning, som den pågældende har fået kendskab til igennem virket i offentlig tjeneste eller hverv. Strafbarheden forudsætter dog forsæt til at videregive eller udnytte en oplysning, der er tavshedsbelagt.

I særlige tilfælde kan hensynet til berettiget varetagelse af en åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv medføre, at oplysninger, der normalt er omfattet af tavshedspligten, alligevel kan videregives. Der kan også i medfør af andre lovbestemmelser følge en direkte forpligtelse til at videregive bestemte oplysninger.

› *Læs mere i straffeloven § 152 og §§ 152 c-152 f, forvaltningsloven § 2, stk. 3 og § 27.*

7.3.2. Tavshedsbelagte oplysninger

En oplysning anses for fortrolig – og er dermed undergivet reglerne om tavshedspligt – når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage

væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Uden for de tilfælde, hvor det direkte fremgår af lov eller anden gyldig bestemmelse, at en oplysning er fortrolig, vil det således bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om en oplysning må anses for fortrolig og således er undergivet tavshedspligt.

Det er ikke muligt at give nogen udtømmende opregning af hvilke hensyn og interesser, der kan medføre, at en oplysning vil være undergivet tavshedspligt. Oplysninger om følgende forhold er dog i medfør af forvaltningsloven undergivet tavshedspligt:

- › enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold, f.eks. oplysninger om helbredsforhold, strafbare forhold, indtægts- og formueforhold samt arbejds-, uddannelses- og ansættelsesmæssige forhold,
- › tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold el.lign., for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningerne angår, at oplysningerne ikke videregives,
- › statens sikkerhed eller rigets forsvar,
- › oplysninger som ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolige,
- › rigets udenrigspolitiske interesser,
- › forebyggelse, efterforskning og forfølgning af lovovertrædelser,
- › gennemførelse af offentlig kontrol-, regulerings- eller planlægningsvirksomhed eller af påtænkte foranstaltninger i henhold til skatte- og afgiftslovgivningen, f.eks. en myndigheds interne kontrolforanstaltninger i form af revision, en myndigheds kontrolvirksomhed med hensyn til virksomheder og enkeltpersoner, interne overvejelser om en myndigheds fysiske planlægningsvirksomhed samt den politiske og økonomiske planlægning i videre forstand,

- › det offentlige økonomiske interesser, f.eks. hemmeligholdelse af det offentlige fremstillings- og forretningsmetoder, besiddelse af teknisk- og forretningsmæssig viden (know-how), det offentlige indgåelse af kontraktforhold samt deltagelse i forhandlinger m.v.
- › *Læs mere i forvaltningsloven § 27, stk. 1-4.*

7.3.3. Særligt vedrørende udvalgs møder

Forhandlinger i kommunalbestyrelsens forskellige udvalg anses som udgangspunkt for at være af fortrolig karakter. Der antages derfor at gælde en tavshedspligt for så vidt angår oplysninger, vurderinger og argumenter m.v., der fremføres af andre mødedeltagere under udvalgsdrøftelserne.

Tavshedspligten antages dog ikke at være til hinder for, at et udvalgsmedlem refererer et udvalgs forhandlinger over for medlemmerne af den politiske gruppe i kommunalbestyrelsen, som den pågældende tilhører. Et udvalgsmedlem kan endvidere frit referere egne udtalelser og forslag under en forhandling i et udvalg.

Tavshedspligten omfatter desuden ikke oplysninger om en sags faktiske omstændigheder, som fremkommer under et udvalgs møde. Det er uden betydning, hvem der fremkommer med oplysningerne herom. Oplysninger om en sags faktiske omstændigheder kan imidlertid være omfattet af tavshedspligten, såfremt oplysningerne efter en konkret

vurdering i medfør af de almindelige regler om tavshedspligt må anses for at være fortrolige.

Oplysninger om, hvor mange medlemmer der har deltaget i udvalgets behandling af en bestemt sag, samt oplysninger om, hvilke af udvalgets medlemmer der har stemt for henholdsvis imod en bestemt beslutning, anses ikke for at være af fortrolig karakter. Det samme gælder oplysninger om medlemmers afvigende mening, der er tilført beslutningsprotokollen.

7.4. Pligt til at føre tilsyn

Kommunalpolitikere har normalt ikke pligt til at være aktivt kontrollerende over for kommunens forvaltning. Rettighederne til sagsindsigt og til at rejse spørgsmål er til for at støtte arbejdet som politiker i kommunalbestyrelsen, ikke for at man skal agere vagthund over for hele forvaltningen. Dette er – udover økonomiudvalget – borgmesterens ansvar som øverste daglige leder af forvaltningen.

Der er dog undtagelser. Blicher man klar over, at kommunen handler ulovligt eller forsømmer at gøre noget, som kommunen har pligt til, skal man som kommunalbestyrelsesmedlem reagere. Reaktionspligten kan opstå på baggrund af kritiske revisionsberetninger, udtalelser fra anke- og tilsynsmyndigheder eller fra Folketingets Ombudsmand.

Man kan reagere på mistanken om det ulovlige forhold ved at orientere

borgmesteren (eller udvalgsformanden eller den ansvarlige direktør for det forvaltningsområde, som sagen falder ind under) om sagen. Herefter er det vedkommendes pligt at tage hånd om sagen. Man har mulighed for at bringe sagen op på et kommunalbestyrelsesmøde.

7.5. Kommunaltilsynet

Ankestyrelsen fører tilsyn med, at kommunerne overholder de regler, der særligt gælder for offentlige myndigheder – det såkaldte kommunaltilsyn. Ankestyrelsens tilsyn viger dog, hvis der er en særlig klage- eller tilsynsmyndighed, der kan tage stilling til den konkrete sag. Ankestyrelsen kan f.eks. rejse en tilsynssag på baggrund af en henvendelse fra en borger eller en virksomhed, eller Ankestyrelsen kan selv blive opmærksom på en sag gennem omtale i medierne. Ankestyrelsen beslutter selv, om der er tilstrækkelig anledning til at rejse en tilsynssag.

Ankestyrelsens mest anvendte reaktion i tilsynssager er en vejledende udtalelse om, hvad der er gældende ret. Kommunerne vil normalt rette sig efter sådan en udtalelse. Ankestyrelsen har dog også en række sanktionsmuligheder, som f.eks. at annullere en klart ulovlig kommunal beslutning eller at pålægge tvangsbøder til de medlemmer, der er ansvarlige for, at kommunalbestyrelsen undlader at udføre en foranstaltning, som den efter lovgivningen har en klar pligt til at udføre. Det kunne f.eks. være en pligt til at efterleve en afgørelse fra en særlig

klagemyndighed. Et medlem har pligt til at stemme for en beslutning, som kommunalbestyrelsen har pligt til at træffe. Og medlemmet har pligt til at stemme imod et forslag til en ulovlig beslutning.

Økonomi- og Indenrigsministeriet kan som øverste tilsynsmyndighed tage en sag op til behandling, som Ankestyrelsen har udtalt sig om i en tilsynssag, forudsat at sagen er principiel eller af generel karakter eller har alvorlig betydning. Ministeriet har de samme reaktionsmuligheder som Ankestyrelsen.

› *Læs mere om kommunaltilsynet i lov om kommunernes styrelse kapitel VI og VII.*

7.6. Strafansvar

Kommunalbestyrelsesmedlemmer er underlagt et individuelt strafansvar for grove pligtforsømmelser. Et kommunalbestyrelsesmedlem, der forsætligt eller groft uagtsomt gør sig skyldig i grov tilsidesættelse af de pligter, som den pågældendes hverv medfører, kan straffes med bøde. Strafansvaret omfatter ikke kun de pligter, som påhviler medlemmerne som medlemmer af kommunalbestyrelsen og dens udvalg, men også de pligter, som er pålagt det enkelte medlem som medlem af kommissioner, bestyrelser og lignende. Det er Anklagemyndigheden, der vurderer, om der skal rejses tiltale.

› *Læs mere i lov om kommunernes styrelse § 61.*

STIKORDSREGISTER

a

ad hoc-udvalg: 17
afgørelse af sager: 12, 23ff, 26ff, 36
afstemning: 34ff
afsættelse af borgmesteren: 50
afvigende mening: 26, 37, 58
afvikling af valg: 36
afvisning af sager: 27, 31
ansvar: 9, 10, 15, 25, 35ff, 47
arbejdsdeling: 11ff, 38
arbejdstilrettelæggelse: 48
arbejdsvilkår: 16, 35

b

beslutningsdygtighed: 35, 57
beslutningsgrundlag: 19, 27
beslutningsprotokol: 34, 36ff, 46, 58
besøg på institutioner: 18, 46
betjening fra forvaltningen: 18ff, 38ff
bistand fra forvaltningen: 19, 38ff
borgmesterens rolle: 11, 12, 22, 30, 34, 47, 50

c

cirkulation: 23

d

dagsorden: 17, 22ff, 26, 28ff, 35
delegation: 25ff
delegationsforbud: 25ff
den politiske proces: 15, 19
dialogmøder: 17

e

ekstraordinære kommunalbestyrelsesmøder: 22ff, 46
elektronisk formidling af materiale: 32ff
elektronisk udveksling af materiale: 32ff
embedsmand: 38
enkeltager: 44

f

fagudvalg: 11ff
flertalsafgørelse: 36, 52
flertalsvalg: 36
formandens oplysningspligt: 46
forfaldsgrunde: 51ff
forslag til beslutning: 26, 36
forslag til dagsorden: 30ff
forsyningsselskaber: 13
forvaltningens betjening: 18ff, 38ff
forvaltningens kerneopgaver: 19, 38ff

fravær fra arbejde: 42, 51ff
frist for forelæggelse af dagsorden og materiale: 22ff
frist for udsendelse af materiale: 28ff
fritagelse af borgmesteren: 50

g

generel inhabilitet: 54

h

handicapråd: 13
hovedforslag: 36

i

indstilling: 12, 23, 28, 39
inhabilitet: 54ff
initiativret: 26ff, 46ff
input udefra: 15
inspiration til det politiske arbejde: 14ff
intern delegation: 25

k

kodeks for forvaltningens rådgivning: 18, 38
kommandobro: 15
kommunalbestyrelsens ansvar: 10
kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder: 35, 44ff
kommunalbestyrelsesmedlemmernes rolle: 14ff
kommunalt anliggende: 25
kommunaltilsynet: 58
kommunens regnskab: 48
kommunens rolle og opgaver: 9
kommunens samarbejder: 9
kontrol med borgmesteren: 48
kontrol med borgmesterens beslutninger: 48ff
kontrol med kommunens regnskab: 48
kontrolmuligheder: 44ff
krydspres: 15
kurser: 33, 43

l

lovligt forfald: 51ff
lukkede døre: 23, 28, 56

m

maskinrum: 15
materiale fra andre udvalg: 45ff
medansvar: 15, 35ff, 44
mindretalsbeskyttelse: 28, 46
mindretalsudtalelser: 37
mødeformer: 17
mødefrekvens: 22ff

mødeindkaldelse: 34
 mødeledelse: 34
 mødeleder: 31, 34, 52
 mødeplan: 17, 22ff, 34
 mødeplanlægning: 22ff
 mødepligt: 34ff, 51
 mødets afvikling: 34ff

n

normer for forvaltningens betjening og bistand: 18

o

officialprincippet: 27ff
 oplysningspligt: 46
 ordinære møder: 22ff, 34ff

p

pligt til at føre tilsyn: 58
 pligter: 51ff
 politisk ledelse: 15
 politisk organisering: 10ff
 procedureforslag: 27, 36

r

rammerne for det politiske arbejde: 16
 repræsentation i andre bestyrelser og fora: 13
 ret til oplysninger: 44
 ret til at besøge institutioner: 46
 ret til at forevise materiale til andre: 45
 ret til at forlange ekstraordinært møde afholdt: 46
 ret til at få afvigende mening tilført beslutningsprotokol: 37
 ret til at få ordet til dagsordenen: 35
 ret til at få ordet til ethvert dagsordenspunkt: 35
 ret til at få tilsendt materiale fra andre udvalg: 45
 ret til at indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virke: 46
 ret til sagsindsigt: 44
 revision: 48ff, 58

s

sagsgang: 12
 sagsindsigt: 40ff, 44
 sagsoplysning: 39
 samspil mellem kommunalbestyrelsen og forvaltning: 19, 38ff
 sekretærbistand: 39, 41ff
 special inhabilitet: 54ff
 standsningsret: 46
 stedfortræderindkaldelse: 51ff
 stemmeflerhed: 36
 stemmelighed: 36
 strafansvar: 59

stående udvalg: 12, 22ff, 26, 28
 suspension og afsættelse af borgmesteren: 50

t

talerække: 34
 taletidsbegrænsninger: 35
 tavshedspligt: 57ff
 tavshedsbelagte oplysninger: 57
 telefonmøder: 23ff
 temadrøftelser: 17
 temagrupper: 17
 temamøder: 17
 tid til politik: 16
 tilstrækkelige oplysninger: 27
 tilsyn: 45, 58
 trafikselskaber: 13

u

udgiftsgodtgørelse: 32ff, 38ff
 udvalgserklæringer: 28
 udvalgsformand: 12, 40, 43, 46
 udvalgsindstillinger: 28
 udvalgs møder: 16ff, 23ff, 58
 udvalgsstyre: 11
 udvalgenes umiddelbare forvaltning: 26
 udsendelse af materiale: 22ff, 28ff
 udstyr: 32ff
 underretningspligt: 56
 underændringsforslag: 36

v

valg: 36
 variationer i udvalgsstyret: 10

æ

ændringsforslag: 35ff

Generel udtalelse om den kommunale forvaltnings muligheder for at yde bistand til kommunalbestyrelsens medlemmer: 40, 42ff

ø

økonomiudvalget: 12, 22ff

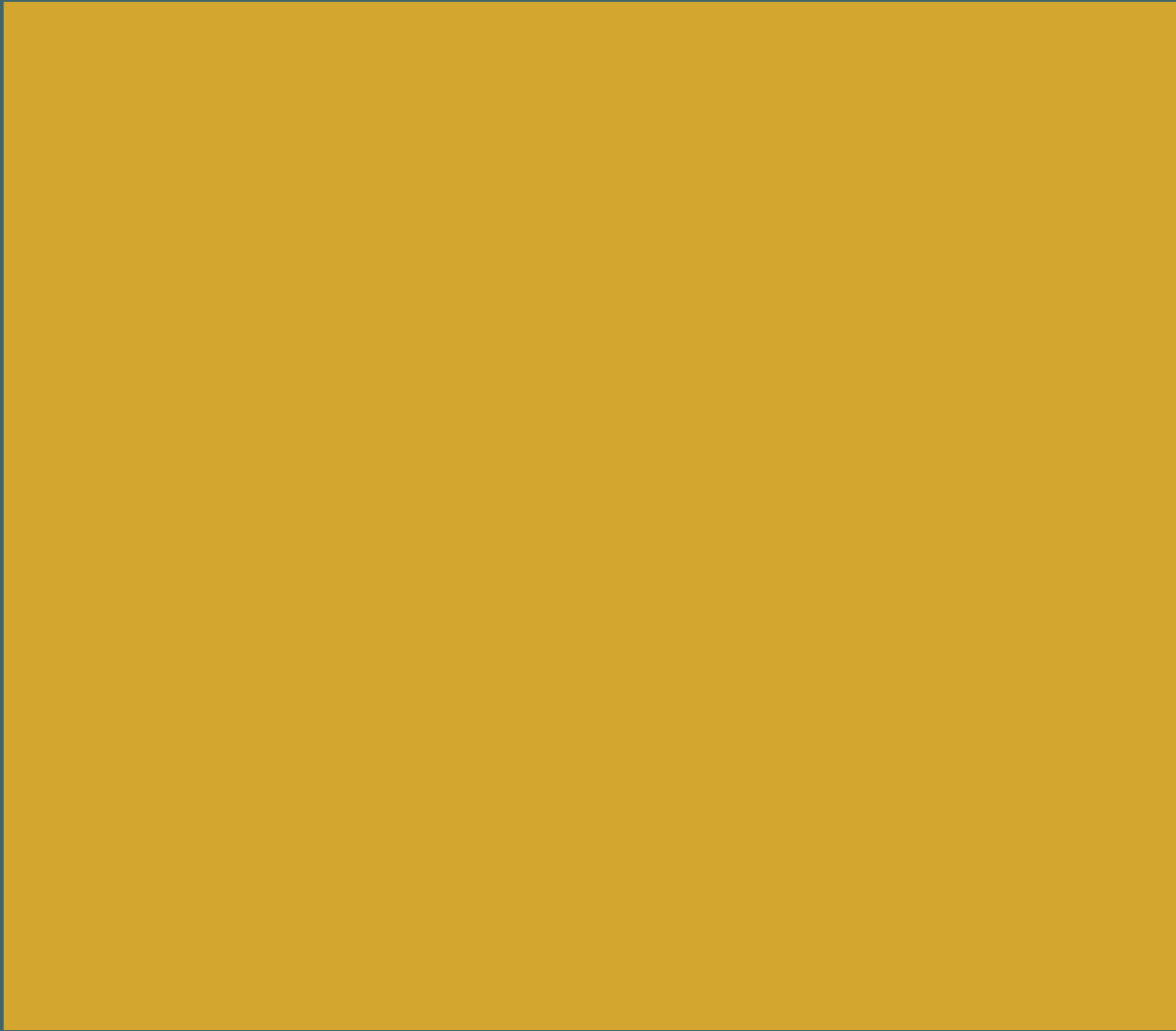
å

åbne møder: 23

§ 17, stk. 4-udvalg: 17, 38

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370

Økonomi og
indenrigsministeriet